

KOBİ'LERDE FON YÖNETİMİ VE E-FİNANS

Hazırlayan: Ali Faruk AÇIKGÖZ
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Sudi APAK

**Lisanüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin İşletme Anabilim Dalı için
öngördüğü YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak hazırlanmıştır.**

Edirne
Trakya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Nisan, 2006

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

**Bu çalışma, jürimiz tarafından İşletme Anabilim Dalı'nda
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak Oybirliği/Oyçokluğu ile kabul
edilmiştir.**

Başkan

Prof. Dr. Sudi APAK

Üye

Prof. Dr. Sadi UZUNOĞLU

Üye

Yrd. Doç Dr. Özlem ÖZKIVRAK

Özet

KOBİ'lerde Fon Yönetimi ve E – Finans

Çalışmada Türkiye'de KOBİ'ler ve E – Finans konularında bilgi verilerek; KOBİ'lerin finansal sorunları içinde fon yönetimi ile ilgili olanlarının önem derecesinin ortaya konulduğu I. Araştırmanın Sonuçları belirtilmiştir. KOBİ'lerin karşılaştıkları finansal sorunlar içinde fon yönetimi ile ilgili olanlarına çoğunluk çözüm getirebilme potansiyeli olan internet bankacılığını KOBİ'lerin kullanmalarında yaşadıkları güçlükler ise önem sıralaması ile II. Araştırmanın Sonuçları olarak sunulmuştur. E – Finansın günümüzdeki en ön plandaki gelişimi olan internet bankacılığının KOBİ'ler tarafından kullanılmama nedenlerini ortadan kaldıracak E – Finans kapsamındaki yeni bir makro model ortaya konularak özellikleri belirtilmiştir.

KOBİ'lerin İnternet bankacılığını kullanmama veya kullanamama nedenleri ile ilgili internet bankacılığı E – Finans çözümünün yetersizliklerini gidererek E – Finansın önerilen başka bir modelinin de KOBİ'lerin finansal sorunlarına fon yönetimi ve nakit akışı ile ilgili olarak çözüm olabileceğini ispata yönelik tespitler teorik ve nitelikli veriye dayalı olarak sunulmuştur. Böylece, E – Finansın KOBİ'lerin finansal sorunlarına çözüm getirebilme potansiyeli; internet bankacılığının yetersiz olduğu konuları giderebilecek yine E – Finans kapsamındaki yeni bir modelle savunulmuştur. Uygulamaya yönelik olan model Basel II kriterleri çerçevesindeki yeni ortama KOBİ 'lerin uyumunda; bankacılık sektörü için KOBİ bankacılığı için yeni bir hizmet, kamu maliyesi için kayıt dışılığın önlenmesine yeni bir araç ve KOBİ'leri E – Finans kullanarak finansal sorunlarını çözebilecekleri ve yeterince değerlendiremedikleri fon akışından yararlanabilecekleri yeni bir yöntem sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler : E-Finans, KOBİ Fon Yönetimi

Abstract

Fund Management in SMEs and E – Finance

In the study, after informing on SMEs in Turkey and E – Finance, within the financial challenges of SMEs; the significance of those which are related to fund management were mentioned as the results of the First Research. The difficulties on the use of internet banking which has a potential to solve the financial challenges encountered by the SMEs; especially the ones which are related to fund management were stated with their significance as the results of the Second Research. In the scope of E – Finance, a macro model which will eliminate the reasons why internet banking – a leading development of E – Finance nowadays – is not used by the SMEs was set and its specifications are mentioned.

Clearing the lack that is related to the reasons why SMEs are not or can not use internet banking of E – Finance resolution - internet banking: the determinations which are to prove that another suggested model of E – Finance can also be a solution for the SMEs' financial problems on fund management and cash flow were offered theoretically and based on eligible data. Thus, the potential of E – Finance for being a solution for SMEs' financial problems was defended with a new model which can eliminate the lack of internet banking and which is still in the scope of E – Finance. For the adaptation of SMEs to the new environment in the frame of Basel II criteria; the model, which stands for the practise, offers a new product on SME banking for banking sector; a new instrument to eliminate informal economy for public finance; and for SMEs by using E – Finance: a new method through which the SMEs will be able to solve their financial problems and favour the flow of funds that they haven't been evaluated enough.

Key Words : E-Finance, SME Fund Management

TEŞEKKÜR

KOBİ'LERDE FON YÖNETİMİ VE E - FİNANS adlı Yüksek Lisans Tez çalışmama katkıları için eşime, aileme, Tez Danışmanım Sayın Prof. Dr. Sudi APAK'a ile kaynakça olarak yararlandığım ve görüşlerinden bilgilendiğim bilimsel yayın, makale, kitap ve değerlendirme sahibi kişi, kuruluş ve organizasyonlara, dikkate alacak, okuyacak ve eleştireceklere teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Türkiye'deki KOBİ'lere, Bankacılık Sektörüne ve Kamu Maliyesine; değerlendirilmesi dileğiyle.

Ali Faruk AÇIKGÖZ

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1	Türkiye'deki KOBİ Tanımları
Tablo 2	1989 ve 1999 Yılları Devlet Yardımlarının Yüzdelerik Dağılımı
Tablo 3	1989 ve 1999 Yıllarında Ekonomik Faaliyet Türüne Göre Devlet Yardımlarının Yüzdelerik Dağılımı
Tablo 4	Dış Ticaret Müsteşarlığı Tarafından İhracata Yönelik Olarak KOBİ'lere Sağlanan Destekler, 2002
Tablo 5	Türkiye'deki İşletmelerin İllere Göre Dağılımı (2002)
Tablo 6	Bazı Ülkelerde Nüfusa Göre İnternet Bankacılığı Kullanım Oranları
Tablo 7	Türkiye 'deki Ödeme Sistemleri
Tablo 8	Türkiye 'de ATM ve POS Sayıları
Tablo 9	Türkiye 'de Kullanımda Olan Toplam Banka Kartı ve Kredi Kartı Sayıları
Tablo 10	I . Araştırmanın Sonuçları
Tablo 11	II . Araştırmanın Sonuçları

- Tablo 12** Türkiye’de Finans Sektöründeki Finansal Aktiflerin Gayri Safi Milli Hasılaya (GSMH) Oranı (%)
- Tablo 13** Dünya ve Türkiye’de Finans Sektörünün Bazı Büyüklüklerinin Gayri Safi Yurt İçi Hasılaya (GSYİH) oranı (%)
- Tablo 14** Türkiye ’de Bankacılık Sektörü Gelir Yapısı (Milyon YTL)
- Tablo 15** Türkiye ’de Bankacılık Sektörünün Takipteki Alacakları ve Özel Karşılıkları
- Tablo 16** Bankacılık Sisteminde Yoğunlaşma (%)
- Tablo 17** Bankacılık İşlem Maliyetleri
- Tablo 18** TrKOBİ B Likit Fon Modeli Yol Haritası

İÇİNDEKİLER

Giriş	12
Bölüm 1	15
1. KOBİ'ler	16
1.1 Türkiye'de KOBİ'lerin Ekonomi İçindeki Yeri	16
1.2 Türkiye'deki KOBİ'lerin Sorunları	19
1.3 Türkiye'de KOBİ'lerin Desteklenmeleri	23
1.4 KOBİ'lerin Yeniden Yapılanma Engelleri	25
1.5 KOBİ'lere Yönelik Devlet Destekleri	27
1.6 KOBİ'lerin Finansal Sorunları	35
1.7 KOBİ'lerin Finansal Sorunları ve Fon Yönetimi	43
Bölüm 2	47
2. E – Finans	48
Bölüm 3	59
3. Araştırmalar	60
3.1 Problem	60
3.2 Araştırmaların Amaçları	60
3.2.1 1. Araştırmanın Yöntemi	61
3.2.2 2. Araştırmanın Yöntemi	63
3.3 Araştırma Sonuçları	64
3.3.1 1. Araştırmanın Sonuçları	64
3.3.2 2. Araştırmanın Sonuçları	66
3.4 Bulgular ve Tartışma	66

Bölüm 4	69
4. Model	70
4.1 Modelin Özellikleri	70
4.1 Modelin Uygulanabilirliğine Yönelik Tespitler (Tespit 1 – 30)	79
Bölüm 5	109
5. Sonuç ve Öneriler	110
Model ile İlgili Yol Haritası	112
Kaynaklar	113

KOBİ'lerde Fon Yönetimi ve E – Finans

GİRİŞ

Dünya ekonomilerinde olduğu gibi Türkiye Ekonomisinde de en önemli dinamiği oluşturan KOBİ'ler faaliyetlerinde bazı sorunlarla karşılaşmaktadırlar.

KOBİ sorunlarının önemli bir kısmı finansal sorunlardan oluşmaktadır.

Finansal sorunları içinde ise doğrudan veya dolaylı olarak fon yönetimi ile ilgili olanlar için günümüzde E – Finans kapsamındaki çözümler rağbet görmekte özellikle fon yönetimi konusunda; ödemeler ve tahsilatlarla ilgili olarak internet bankacılığının sunduğu olanaklar KOBİ'leri ilgilendirmektedir.

Çalışma için iki ayrı araştırma gerçekleştirilmiş ve verileri değerlendirilmiştir.

Çalışmada Türkiye'de KOBİ'ler ve E – Finans konularında bilgi verilerek; problem tanıtılmış ve yapılan araştırmaların amaçları belirtilmiştir.

KOBİ'lerin finansal sorunları içinde fon yönetimi ile ilgili olanlarının önem derecesinin ortaya konulduğu I. Araştırmanın Sonuçları belirtilmiştir.

KOBİ'lerin karşılaştıkları finansal sorunlar içinde fon yönetimi ile ilgili olanlarına çoğunluk çözüm getirebilme potansiyeli olan internet bankacılığını KOBİ'lerin kullanmalarında yaşadıkları güçlükler ise önem sıralaması ile II. Araştırmanın Sonuçları olarak sunulmuştur.

E – Finansın günümüzdeki en ön plandaki gelişimi olan internet bankacılığının KOBİ'ler tarafından kullanılmama nedenlerini ortadan kaldıracak E – Finans kapsamındaki yeni bir makro model ortaya konularak özellikleri belirtilmiştir.

KOBİ'lerin İnternet bankacılığını kullanmama veya kullanamama nedenleri ile ilgili internet bankacılığı E – Finans çözümünün yetersizliklerini gidererek E – Finansın önerilen başka bir modelinin de KOBİ'lerin finansal sorunlarına fon yönetimi ve nakit akışı ile ilgili olarak çözüm olabileceğini ispata yönelik tespitler teorik ve veriye dayalı olarak sunulmuştur.

Böylece, E – Finansın KOBİ'lerin finansal sorunlarına çözüm getirebilme potansiyelinin internet bankacılığının yetersiz olduğu konuları giderebilecek yine E – Finans kapsamındaki yeni bir modelle savunulmuştur. Uygulamaya yönelik olarak model;

- bankacılık sektörü için KOBİ bankacılığı için **yeni bir hizmet,**
- kamu maliyesi için kayıt dışılığın önlemesi için **yeni bir araç** ve
- KOBİ'leri E – Finans kullanarak finansal sorunlarını çözebilecekleri ve yeterince değerlendiremedikleri fon akışından yararlanabilecekleri **yeni bir yöntem**

sunmaktadır.

Model ile Basel II kriterleri çerçevesinde, yeni ortama hazırlık ve uyum konusunda KOBİ'lere yardımcı bir araç geliştirilmeye çalışılmıştır.

Ayrıca, yapılan literatür taramasında benzer bir makro modele rastlanmamıştır.

BÖLÜM 1

BÖLÜM 1

1. KOBİ'ler

1.1 Türkiye'de KOBİ'lerin Ekonomi İçindeki Yeri

KOBİ (Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme) kavramı, Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin bazı kolaylıklardan yararlanabilmelerinde kolay tanımlanabilmeleri için geliştirilen bir kısaltmadır.

KOBİ'ler (Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler) için tanım ölçütü olarak ise; çalışan sayısı, satış miktarı, sermayelerinin miktarı ve yapısı, mülkiyeti, faaliyet alanı ve üretim yöntemi gibi sınıflandırma yöntemleri arasında en çok tercih edilen yöntem istihdam edilen kişi sayısı olmaktadır. Ancak, satış hacmi ve sermaye mülkiyetinin türü de ek tanımlama ölçütleri olarak kullanılmaktadır.

Tüm dünya ekonomilerinde KOBİ'ler, ekonomik gelişmenin ve sürdürülebilir kalkınmanın itici gücü olarak değerlendirilmektedirler.

KOBİ'ler dinamik yapıları ile Türkiye'de DİE (Devlet İstatistik Enstitüsü) Genel Sanayi İş Yerleri Sayımı 2002 verilerine göre tüm işletmelerin yüzde 99.89'unu oluşturmaktadır. İstihdam ettikleri işgücü ortalama 3 kişidir. Tüm işletmelerin hukuki durumları ise; yüzde 80.6'sı ferdi mülkiyet, yüzde 13.6'sı limited şirket; yüzde 2.0'ı anonim şirket ve yüzde 1.7'si adi ortaklık ve diğer yüzde 2.1 şeklindedir. Buna göre, KOBİ'ler çoğunlukla ferdi mülkiyet veya limited şirket şeklinde hukuki statüye sahiptirler. KOBİ'lerin; daha az yatırımla daha çok üretim ve ürün çeşitliliği sağlama, daha düşük yatırım maliyetleriyle istihdam imkanı yaratma, talep değişikliklerine ve çeşitliliklerine daha kolay uyum sağlama, teknolojik yeniliklere yatkınlık ve esneklik, bölgelerarası dengeli

kalkınmayı sağlama, gelir dağılımındaki çarpıklığı asgariye indirme, ferdi tasarrufları teşvik etme yönlendirme ve hareketlendirme, büyük sanayi işletmelerinin destekleyicisi ve tamamlayıcısı, politik ve sosyal sistemlerin denge ve istikrar unsuru ve piyasa tabanlı ekonomilerin ana sigortalarından biri olma gibi temel özellikleri vardır¹.

Türkiye’de KOBİ tanımları kurumlara göre farklılıklar göstermektedir. Buna göre çeşitli kurumların getirdikleri tanımlar aşağıda sunulmuştur.

12 Nisan 1990 tarihli 3624 sayılı KOSGEB hakkındaki kanunun 2. maddesine göre 1-50 işçi istihdam eden Küçük; 51-150 işçi istihdam eden ise Orta Ölçekli İşletme sayılmaktadır.

Halkbank’a göre 1-250 ve sabit yatırım tutarı 230.000 Euro olan işletmeler, Hazine Müsteşarlığına göre 1-9 işçi istihdam edenler Çok Küçük veya Mikro ölçekli, 10-49 işçi arası Küçük ve 50-250 işçi istihdam edenler ise Orta ölçekli işletme sayılırken KOBİ teşvik belgelerine konu edilen yatırım tutarının ise 350.000 Euro olması gerekmektedir.

Dış Ticaret Müsteşarlığı ve Eximbank ise 1-200 işçi sayısını Orta Ölçek ölçütü kabul ederlerken; DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) ve DİE (Devlet İstatistik Enstitüsü) ise 1-9; 10-49 ve 50-99 işçi istihdamını ölçüt olarak almaktadır².

AB (Avrupa Birliği) KOBİ tanımına göre ise: 10’dan az işçi çalıştıran ve cirosu veya dönem sonu bilanço değeri 2 milyon €’dan az

¹ KOBİ Ekonomisi Tarihi Gelişimi, KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme Dairesi Başkanlığı), Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürlüğü Yayını, Ankara 2003

² KOBİ Rehberi, TOBB(Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği)-KOSGEB Yayını, Yorum, Nisan 2002, Ankara

olan Mikro; 10 - 49 işçi çalıştıran ve cirosu veya dönem sonu bilanço değeri 10 milyon €'dan az olan Küçük Ölçekli; 250'den az işçi çalıştıran ve cirosu 50 milyon € veya dönem sonu bilanço değeri 43 milyon €'dan az olan ise Orta Büyüklükteki İşletmeler olarak belirtilmiştir. AB dahilinde yukarıdaki tanımlar her türlü düzenlemeye ve teşvike esas olarak 1 Ocak 2005 tarihi itibarıyla uyumlaştırılmıştır³. Ülkemizde, KOBİ'lere yönelik faaliyetlerde bulunan kurum ve kuruluşlar farklı KOBİ tanımları kullanmaktadırlar. Tanımlar aşağıda Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1 – Türkiye'deki KOBİ Tanımları

TANIMLAYAN KURULUŞ	TANIM KRİTERİ	MİKRO ÖLÇEKLİ İŞLETME	KÜÇÜK ÖLÇEKLİ İŞLETME	ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETME
HALKBANK	Çalışan Sayısı	-	-	1-250 işçi
KOSGEB	Çalışan Sayısı	-	1-50 işçi	51-150 işçi
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI	Çalışan Sayısı	1-9 işçi	10-49 işçi	50-250 işçi
DIŞ TİCARET MÜSTEŞARLIĞI	Çalışan Sayısı	-	-	1-200 işçi
EXİMBANK	Çalışan Sayısı	-	-	1-200 işçi

Kaynak : Hazine Müsteşarlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, KOSGEB, EXİMBANK, HALKBANK; KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı 2003

Ayrıca, her üç işletme büyüklüğü için Halkbank sabit yatırım tutarını 230.000 Euro olarak ve Hazine Müsteşarlığı ise yatırım tutarı veya KOBİ Teşvik Belgesine konu olan yatırım tutarını 35.000 Euro

³ EC (European Commission), EC adoption of a new SME definition, http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/sme_definition/index_en.htm, 25.04.2005

olarak tanımlamaktadır. Dış Ticaret Müsteşarlığı ise Orta Ölçekli İşletmeler için Sabit Sermaye tutarını 183.000 Euro olarak belirtmiştir⁴.

Türkiye’de KOBİ’ler, gelişmiş ülkeler standartlarındaki finansman araçlarının bulunduğu bir piyasaya, yeni desteklere ve mevzuata sahip değildir.

1.2 Türkiye’deki KOBİ’lerin Sorunları

KOBİ’lerin Türkiye’de genel sorunları aşağıdaki konularla ilgilidir :

1.2.1 Kuruluş

Girişimciliğin ve küçük girişimlerin tamamının KOBİ tanımı içinde varsayıldığı ekonomik düzlemde KOBİ’lerin önündeki girişimin gerçekleştirilmesine yönelik bürokratik engeller ve kuruluş prosedürlerinin çok fazla adım içermesi nedeniyle yaşanan güçlükler.

1.2.2 Yönetim

Girişimin mülkiyetinin işletmenin sahibine ait olması veya az sayıdaki ve genellikle aile bireylerinden oluşan ortaklıklar şeklinde yapılanmaları dolayısıyla profesyonel yönetim anlayışlarından, vizyondan ve gelişim doğrultusundan yoksunluk, kaynakların verimsiz ve planlama dışı etkinlik ölçütü konulmamış şekilde kullanımı nedeniyle yaşanan güçlükler.

⁴ Hazine Müsteşarlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, KOSGEB, EXIMBANK, HALKBANK; KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı, Ankara, 2003
<http://www.euturkey.org.tr/abportal/uploads/files/KOBI.doc> ;
Erişim Tarihi : 18.04.2005

1.2.3 Finans

Yatırım imkanlarının az ya da ancak bürokratik engeller içeren şekilde ulaşılabilir olması, yeni finans tekniklerini tanımama ve kullanmama, sermaye maliyetinin yüksekliği, öz kaynakların verimli kullanılmaması, esnek olmayan sermaye yapısı, yatırımın içerdiği risklerden kaçınılabilecek risk dağıtma yöntemlerine ulaşamama, kaynak temininde teminat sorunu nedeniyle yaşanan güçlükler.

1.2.4 Üretim

Emek yerine teknoloji yoğun olamama, yaratılan katma değer için emek maliyetinin ülkemizde oldukça yüksek olması, işgücüne dayalı verimsizlikler, nitelikli ve teknoloji konusunda yetkin işgücü eksikliği nedeniyle yaşanan güçlükler.

1.2.5 Pazarlama

Pazarlama kanalında dağıtım maliyetlerinin yüksekliği, kar marjının pazarlama kanalında yitirilmesi, tanıtım yetersizlikleri, kalite güvencelerinden yoksunluk veya yararlanamama, yurt dışı tanıtımındaki ve yeni pazarlama tekniklerinin kullanılmasında KOBİ'lerin kaynak yetersizlikleri nedeniyle yaşabilecekleri güçlükler sorunlar arasında sayılabilirler.

1.2.6 Kalite

Kalite standart ve güvencelerine ulaşamama, ulaşıldığında sürekli yenilenmesi ve geliştirilmesi gereğine uyamama, ihracata yönelik standart dışı ürünler, standartlar ve beklentilere ulaşamayan ürünler veya ürün özellikleri ile yenilikçilik eksikliği nedeniyle yaşanan güçlükler vardır.

1.2.7 Rekabet

Haksız veya eksik rekabet koşulları, değişen koşullara uyum sağlamak ve rekabetçi avantajlarını koruma konusunda esnek olamama nedeniyle yaşanan güçlükler ile yeni pazar koşullarının sürekli artan rekabet olguları içermesi nedeniyle yaşanan güçlükler vardır.

1.2.8 Teşvik

Kamu teşvikleri veya diğer uluslararası fonlardan, bürokrasinin gereğini yerine getirmekte çektikleri güçlükler nedeniyle yararlanamamaları nedeniyle yaşanan güçlükler vardır.

1.2.9 Stratejik İşbirlikleri

Yüksek rekabet ortamı için bilgi ve faaliyet paylaşımı konusunda tereddütlü veya tutucu davranma nedeniyle yaşanan güçlükler vardır.

1.2.10 Kayıt Dışılık

Yüksek vergi oranlarına ve kamusal diğer yüklerle karşı kar marjını koruma alışkanlıkları nedeniyle yaşanan güçlükler vardır.

Yukarıda sayılan sorunların doğrudan veya dolaylı olarak finans yönetimi içinde fon yönetimi ile ilgisi olduğu varsayılabilir.

KOBİ'lerin iç piyasaya yönelik olarak gerçekleştirdikleri klasik üretim metotlarından vazgeçmeleri ve uluslararası standartlara göre üretim yapmaya olanak tanıyacak teknolojik yeniliklerle ilgili yatırımlarını yapmaları, işgücü verimliliğini artırmaları, yönetimde düzenlemeler yapmaları, çalışma koşullarını AB standardı düzeyine çıkartmaları ve çevre sorunlarına çözüm bulmaları gerekmektedir.

AB ile Uyum Sürecine yönelik olarak Türkiye'de faaliyet gösteren KOBİ'lerin AB iç pazar koşullarına uyumu sağlanarak ülke gerçeklerine uygun bir şekilde gelişmesinin temin edilmesi kaçınılmaz olmaktadır⁵.

KOBİ'lerin üzerinde etkili olan faktörler: küreselleşme, AB üyeliği, korumacılık politikaları, kamusal yükler, bilişim teknolojileri ve müşterilerin ürünler hakkında artan bilgisi, çevre baskıları ve politik iklimdir.

Günümüz Türkiye Ekonomisi için Avrupa Birliği ile müzakere süreci ve sonrasında Türkiye'de KOBİ'ler açısından bir çok fırsat ve tehdit belirmektedir; fiyat, kalite, hız, benzersizlik hala ürün üzerinde rekabette önemli faktörlerdir.

⁵ CİVAN M., TEKİNKUŞ M., Küçük Ve Orta Boy İşletmelerin Avrupa Birliğine Uyum Süreci ; Gaziantep Örneği, VI. Uluslararası ODTÜ Ekonomi Kongresi, s.3, Ankara 2002

Bunlara ilaveten yenilikçi süreçler sayesinde pazara yeni ürünler sunmak rekabet çabaları için önem arz etmektedir.

1.3 Türkiye’de KOBİ’lerin Desteklenmeleri

Türkiye’nin sürdürülebilir büyüme ve kalkınma seçenekleri kapsamında KOBİ’ler önemli bir konu başlığı oluşturmaktadır. Buna göre, KOBİ’leri geliştirmeye ve desteklemeye yönelik politika ve programlar geliştirilmesi gittikçe önem kazanmaktadır.

Bu amaçla; DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) tarafından hazırlanan KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı 2003; KOBİ’lerin temel zayıflıklarını şu şekilde sıralanmıştır:

1.3.1 Düşük Teknoloji ve Yetersiz Know-how

Geleneksel üretim yöntemleri ile iç pazar için üretim yapılmasına rağmen yerel alanda da çoğunluğu AB firmaları olan yabancı rakiplerle rekabet etmek zorunda kalınmasıyla birlikte teknolojik düzeyin düşük kalması, eski tasarımlar, verimsiz üretim metotları ve eski makine-ekipman kullanarak katma değeri ve kalitesi düşük üretim söz konusudur. Bunun yanı sıra, Ar-Ge bilinci bulunmamaktadır.

İnsan sermayesine yönelik kapasite geliştirilememesi de ayrı bir etken olmaktadır.

1.3.2 Finans Ortamının Yetersizliği

Türkiye’de KOBİ’lerin kredi hacminden yararlanmaları yaklaşık yüzde 5 gibi bir değerle oldukça düşük kalmaktadır. Diğer taraftan KOBİ’ler için sermaye piyasası imkanları da geliştirilememiştir. KOBİ’ler AB’deki para ve sermaye piyasalarından yararlanamamakta, Türkiye’ye sağlanan finansman imkanlarının bile KOBİ’lere aktarılmasında sorunlar yaşanmaktadır. Geleneksel olarak KOBİ’lere finansal hizmet sunan Halk Bankası işlevlerini güçlükle yerine getirmekte genelde de DİBS (Devlet İç Borçlanma Senedi) tutarak kamu kesimini fonlamaktadır.

Kredi garantisi, risk sermayesi ve diğer yatırım ortaklıkları, KOBİ finansmanı, KOBİ’lere yönelik faktoring ve leasing, KOBİ borsası gibi bazı finansman araç ve kurumları ya çok sembolik düzeyde gerçekleşmiş ya da kavramsal düzeyde kalmıştır, uygulama olanağı bulunamamıştır.

1.3.3 Türkiye ile AB Arasındaki Rekabet ve Uyum

Gümrük Birliği ve beraberinde getirdiği unsurlar, AB ile Türkiye arasındaki rekabet üzerinde olumsuz etkilere de neden olabilmekte ve bölgesel gelişmişlik farklarını gidermek, alt yapıyı geliştirmek, çevre problemlerine çözüm getirmek, Ar-Ge kapasitesi geliştirmek, istihdam yaratmak ve bazı sektörel problemlerin çözümü için kullanılan çeşitli AB fonları, AB’deki üreticilerinin sabit sermaye, Ar-Ge ve çevre yatırımı maliyetleri ile istihdam harcamalarını azaltmaktadır. Aynı pazarda ve aynı koşullar altında rekabet etmek durumunda olan Türk üreticiler bu kaynaklardan yararlanma olanağına sahip bulunmamaktadırlar. Türkiye’de KOBİ’lere sağlanan devlet yardımlarının nitelikleri, çeşitlilikleri ve mali büyüklükleri, AB’de KOBİ’lerin sağladığı istihdam, katma

değer, ve vergi gibi destek ve hizmetler karşısında görel olarak yetersiz kalmaktadır.

Ayrıca, AB'nin Serbest Ticaret Anlaşması imzaladığı bazı ülkeler ülkemizle aynı anlaşmadan kaçınmaktadırlar. Bu durum, ürünlerimizi rekabet açısından güçsüzleştirerek, AB'de serbest dolaşım hakkını kazanan anlaşmalı ülke ürünlerin piyasamıza rekabetçi girişine imkan tanımakta ve haksız rekabete yol açmaktadır.

1.4 KOBİ'lerin Yeniden Yapılanma Engelleri

1.4.1 Yönetim

Birçoğu aile işletmesi şeklindeki KOBİ'lerin yenilikçiliğe kapalı şekilde yönetilmeleri, nitelikli işgücü ve teknolojik iyileştirme konusunda yetersiz ve maliyetli piyasa koşulları, mevzuattaki düzenlemelerin gerçekleştirilmesiyle ilgili yetersizlikler, yöneticilerin bilgi düzeyi, eğitim ve vizyon eksiklikleri, önemli verilere hızla ve doğru biçimde ulaşamama şeklinde sıralanabilir.

1.4.2 Finansal Kaynak

Tedarik ve pazarlama imkanlarının analizinin maliyetli ve kar marjını azaltan nitelikte oluşu, teknoloji kullanımı ve Ar-Ge faaliyetlerine fon ayırmadaki yetersizlikler, uluslararasılaşma konusunda sermaye ve bilgi yoksunluğu ile girişimciliğin süreksizliği olarak sıralanabilir. Kaynak sağlamada güçlükler ile yalınlaştırma veya bütünleştirme bilincinin bulunmaması şeklinde sayılabilir. Kullanılan maliyet oluşturuvcu üretim öğelerinin

ortalama maliyetinin farklı piyasalara göre yüksekliği, katma değeri düşük ve emek yoğun mal veya hizmet üretimi, talepteki istikrarsızlıklar, çevre koruma tekniklerinin maliyeti ve imkansızlığı da olumsuz etkide bulunmaktadır.

KOBİ'ler ortak bir strateji ile desteklenir ve yönlendirildiği takdirde, mevzuat engelleri ve maliyet yükleri azalarak finansman olanakları arttırılabilir. Vergi ve teşvik farklılıkları ortadan kalkabilir. İstikrarlı ve sürdürülebilir büyüme ortamında girişimciliğin önü de açılabilir.

KOBİ'lerin, ülkemizdeki işletmelerin çoğunluğunu oluşturmaları nedeniyle; rekabetin, kalitenin ve istihdamın artırılmasında, girişimciliğin gelişmesinde ve gelir dağılımının yayılmasındaki potansiyeli etkin biçimde kullanılmalıdır.

KOBİ'ler için AB ile uyum konusunda yaratılacak yeni süreçler, düzenlemeler, destekler ve modeller; ekonomik açıdan KOBİ'lerin sürdürülebilir gelişiminde anayolu oluşturacakları düşünülürse, bu konuda atılacak her adım sadece koruma değil iyileştirme ve gelişim sağlanmasına da yol açabilecektir. KOBİ'lerin rekabet gücünün artırılması ve sürdürülebilirliği için, öncelikle girişimcinin önündeki bürokratik engellerin hızla kaldırılması gerekmekte, rakip AB ülkeleri KOBİ'lerindeki girdi maliyetleri düzeyine gelebilmeleri ile ilgili teşvik edilmelerinin de önemi açıktır.

Örneğin; verimlilik konusunda, KOBİ'ler bilgi birikimi ve deneyim yardımıyla ilerleme kaydedilebilirler. Nitelikli işgücünün artırılması, işletmelerde verimlilik ve kalite sistemlerinin kurulması ile KOBİ'lerin verimlilik sorunlarının çözümü kolaylaşacaktır. KOBİ'lerin verimliliklerinin, katma değer yaratma paylarının, ulusal ve uluslararası rekabet güçlerinin artırılması genel anlamda girişimciliğin yaratılmasını ve gelişmesini destekleyecektir.

Ekonomik istikrar, ekonomik anlamda yeterlilik ve rekabet gücü ile ilgilidir. Ekonomik yeterlilik ve rekabet gücü ihtiyacı bu durumda daha çok hassasiyeti olan KOBİ'leri etkileyecektir. KOBİ'lerin sadece finansman desteği ve vergi muafiyet veya istisnaları ile donatılmaları, bir başka deyişle, devlet destekleri sağlanması bulunmamalı, asıl olarak yalınlaştırıldıktan sonra kaynak kullanımını içermelidir.

Bu amaçla; özellikle bilgi iletişim imkanları ve ileri teknolojik düzey sayesinde KOBİ'ler için verimlilik, maliyetlerin düşürülmesi, esneklik, yenilikçilik ve sürdürülebilirlik sağlanabilecektir.

KOBİ'lerin emek yoğun üretimlerden bilgi yoğun üretime geçiş ile büyüme ve rekabet gücünü artırmaları için fırsatlar yaratılmalı ve her KOBİ için ulaşılabilir kılınmalıdırlar.

KOBİ'ler, desteklenerek oluşturdukları bilişim olanaklarını kullanarak ekonominin ve tüketicilerin beklentilerini karşılayabilme düzeyleri arttıracak ve koruyabileceklerdir. Ayrıca, elektronik iletişim ve ticaretin yarattığı dinamizm ve esneklik imkanlarıyla donanmaları kolaylaştırılmalıdır.

1.5 KOBİ'lere Yönelik Devlet Destekleri

KOBİ'leri koruma aracı olarak **Devlet Yardımları** kullanılmaktadır. KOBİ'lerin korunmasında en etkili araçların başında bulunan devlet yardımlarıdır. Devlet yardımlarının finansman araçlarına göre dağılımı: nakit desteği, garanti, kredi desteği ve vergi muafiyetine göre yapılmaktadır. Türkiye'de özel yatırımların ivme kazanma nedenlerinden biri de devlet yardımlarıdır. KOBİ'lerin desteklenmeleri yapısal değişimi, teknoloji iyileştirme, nitelikli insan kaynağı eğitimi, yatırım ve finansman imkanlarını da kapsayan bir ekseninde olması gerekmektedir.

Türkiye’de 1989 ve 1999 yıllarında sağlanan devlet yardımlarının finansman araçlarına göre yüzdelerik dağılımı net maliyet olarak aşağıda Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2 – 1989 ve 1999 Yılları Devlet Yardımlarının Yüzdelerik Dağılımı

Destek / Finansman Araçları	1989	1999
Nakit Desteği	47.23	9.54
Garanti	12.32	4.09
Kredi Desteği	12.36	59.46
Vergi Muafiyeti	28.09	26.91
Toplam	100.00	100.00

Kaynak: DPT 2002

Buna göre 1989 – 1999 arasında kredi desteği önem kazanmış ve nakden desteklemek ise azalan bir etkiye sahip olmuştur⁶. Bu dönemde devlet yardımları arasında nakit desteğine göre kredi desteği daha tercih edilen bir yöntem haline gelmiştir.

Aynı dönemde devlet yardımları 2002 yılı fiyatlarıyla ve net maliyet 1989’da toplam olarak yaklaşık 3,5 trilyon TL ve 1999’da ise 1509 trilyon TL olmuştur.

⁶ LEBLEBİCİ, F., Devlet Yardımları Uygulamasının Maliyeti ve Ekonomik Göstergelerle Mukayesesi, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü Sanayi Dairesi Başkanlığı, DPT Yayınları No : 2663, Aralık 2002, Erişim Tarihi : 11.04.2005
<http://ekutup.dpt.gov.tr/ekonomi/politika/leblebif/devletya.pdf>,

1989 yılında KOBİ'lere yardım konu başlığı değilken 1999'da yaklaşık toplam 100 trilyon TL yardım olarak yeni bir yardım kalemi gündeme gelmişlerdir.

1989 ve 1999 yıllarında ekonomik faaliyet türüne göre devlet yardımlarının yüzdeler dağılımı aşağıda Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3 – 1989 ve 1999 Yıllarında Ekonomik Faaliyet Türüne Göre Devlet Yardımlarının Yüzdeler Dağılımı

Ekonomik Faaliyet	1989	1999
Yatırım	32.5	30.5
KOBİ	0	6.6
İhracat	64.9	61.1
Enerji	0	0.9
Sektörel	2.6	0
Ar-Ge	0	0.9
Toplam	100.00	100.00

Kaynak : DPT 2002

Hiç kuşkusuz bu destekler yeterli değildir. Bugüne kadar ihracatı teşvik üst başlığında toplanabilecek uygulamalar başkaca destekler açısından da değerlendirilmek zorundadır.

Yapılacak devlet yardımları kuruluş, üretim ve pazarlama faaliyetlerine yönelik kolaylaştırıcı, iyileştirici veya geliştirici etkilerini genellikle KOBİ yönetimlerinin bu yardımlardan yararlanma kararı doğrultusunda gerçekleştirilebilecektir.

Uygulamada KOBİ yönetimlerinin bilgilendirilmeleri ve bilinçlendirilerek katkılarının sağlanması yararlı olacaktır.

KOBİ'lere sağlanan devlet yardımlarında etkinliğin artırılması için bazı konular önemli görülmektedir. Buna göre; şeffaf, genel ve yansız olunması ile bürokrasinin azaltılması, karmaşık mevzuat ve bölge yöre tanımlarının yalınlaştırılması, desteklerle ilgili veri tabanı oluşturulması, kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlanması, teknoloji içeriği, zaman yönetimi ile yardım alan projelerde enerji verimliliği ve çevre koruma standartlarına önem verilmesi gerekmektedir.

Türkiye'de ihracat teşvikleri çoğunlukla kurumlar vergisi, Eximbank kredileri, navlun primleri ve sübvansiyon şeklinde uygulanmaktadır. Ayrıca, sanayi ürünleri için ihracat istisnası, turizm istisnası ve enerji muafiyeti de uygulanmaktadır. Yararlanan sektörler arasında; gıda – içki, dokuma – giyim, kimya, lastik, çimento, demir – çelik, demir dışı metaller, madeni eşya ve elektronik gibi sektörler bulunmaktadır⁷.

KOBİ'ler ülkemizde oldukça yetersiz teknolojik değişim çabaları göstermekte ve belirli sektörlerde yoğunlaşan ve genellikle profesyonel işletmecilikten uzak, aile işletmeciliği şeklinde örgütlenen yapılardır. Türkiye'de KOBİ'lere yönelik devlet yardımları incelendiğinde 1989 – 1999 yılları arasındaki dönemde KOBİ'ler genel devlet yardımları içinde yeni bir konu başlığı haline gelerek önem kazanmıştır.

Değişen piyasa koşullarına uyum sağlama konusunda esneklik kazanmaya elverişli küçük yapılarıyla KOBİ'lerin özel nitelikleri vardır. Ancak, AB üyelik müzakereleri gibi zeminin tamamen değişebileceği ortam koşulları farklılaşmasında esneklik yeteneklerinin güçlendirilmesi gerekecektir.

Bu amaçla; KOBİ'ler yukarıda sayılan etkilerden korunmak için küçük ve esnek yapılarını kullanabilirler.

⁷ İhracatı Teşvik Araçlarının Sektörel Dağılımı Ve Sübvansiyon Miktarları, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Kasım 2001, Ankara , <http://www.dpt.gov.tr> , Erişim Tarihi: 18.04.2005

En önemli potansiyellerini oluşturan bu esnekliklerinin güçlendirilmesi gerekmektedir.

Ülkemizde ihracata yönelik KOBİ'lerin yıllardır sürdürdükleri, kalite standardizasyon, sertifikasyon ve güvence çalışmalarına benzer şekilde ele alacakları yeni yöntemler olumsuz etkilerinin giderilmesi ve önlemler konularında özdenetim ve sürekli iyileştirme çalışmaları başlatılmasına neden olabilir.

Finansal yapılarının güçlendirilmesine yönelik olarak bölgesel ve yerel alanda stratejik işbirliklerine yönelmeleri teşvik edilebilir. Benzer konularda faaliyet gösteren çeşitli KOBİ'lerin olumsuz rekabet koşulları ve tek başlarına üstesinden gelmekte güçlük çektikleri diğer sorunlarının çözümü için güç birlikteliği oluşturmaya ve yeni yasal çerçeveye uyumda birlikte hareket etmeleri ve oluşabilecek sinerjiden yararlanmaları sağlanabilir.

Makro ölçekli koruma önlemlerinin yanı sıra bölgesel ve sektörel anlamda tedbirler alınarak KOBİ'leri güçlendirmeye yönelik adımlar atılabilir.

Türkiye için 23 Nisan 2002 tarihinde Slovenya'nın Maribor şehrinde düzenlenen konferansta diğer aday ülkelerle birlikte kabul ettiği KOBİ'ler için Avrupa Şartı'ndaki ilkeler çerçevesinde KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı hazırlanmış ve DPT tarafından Acil Eylem Planı ve 2003 yılı Programı ile uyumlu hale getirilmiştir.

Böylece AB'nin KOBİ'lere yönelik politikalarında da koordinasyon sağlanmıştır.

KOBİ'ler için Avrupa Şartı'na göre öncelikler;

- Girişimcilik Eğitimi, ucuz ve hızlı iş kurabilme süreçlerinin geliştirilmesi ve ilgili yasaların ortamı kolaylaştırması
- Nitelikli İşgücü bulabilmelerinin sağlanması
- Elektronik Ticaret ortamına girmelerinin sağlanması
- Yeni pazarlara açılabilmelerinin sağlanması
- Çevre ve sağlıkla ilgili ağır şartlara uyumlarının kolaylaştırılması
- Vergilendirilmeleri ve finansmanlarının teşviki
- Teknolojik kapasitelerini geliştirebilmeleri ile bilgi ve iletişim imkanlarının geliştirilmesi
- Ulusal ve uluslararası düzeyde tanınırlıklarının arttırılması
- Yönetimlerinin modernizasyonu ile desteklerin olabildiğince yaygınlaştırılmasıdır⁸.

KOBİ'lerin rekabet yeteneğini belirleyen ortam, araçlar ve olanaklar ortaya konularak sektörel bazda performans kriterleri konularak rekabet yeteneğini azaltan finansal kaynak yetersizliği gibi zayıf yönler giderilmelidir.

Gelecekte rekabetin artması büyük sermayenin her alana yatırım yapmasıyla fiyatlar ve kar marjları daha da düşecektir. Azalan kayıt dışılık, artan iç ve dış denetim, tüketici bilinci, pazar paylarını düşürecek ve verimsiz, standartların altında ancak pahalı olan üretimler küçülmek zorunda kalacaktır.

Girdi fiyatları; vergi, sosyal güvenlik primleri ve enerji fiyatlarının yeniden ayarlanması yardımıyla azaltılabilir. Uygun şartlarda doğrudan finans desteği, yatırım indirimi, muafiyeti ve vergi istisnası, Ar-Ge, bilgi

⁹ DPT, a.g.e. (7) s.35 – 51

teknolojileri ve yenilikçiliğin teşvikine yönelik stratejiler sürekli iyileştirilmelidir.

Bununla birlikte, Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM) tarafından ihracata yönelik olarak KOBİ'lere sağlanan her türlü destek de koruma aracı olarak yönlendirilmektedirler.

Tablo 4 – Dış Ticaret Müsteşarlığı Tarafından İhracata Yönelik Olarak KOBİ'lere Sağlanan Destekler (2002)

Destek Türü	Yararlanan KOBİ Sayısı	Destek Tutarı €
Ar - Ge	626	24.547.368
Çevre	217	211.121
Pazar Araştırması	240	235.454
Yurtdışı Birim	47	1.359.477
Yurtdışı Fuar	8.380	40.995.531
Eğitim	5	519.127
İstihdam	9	316.882
Marka	18	1.490.592
Toplam	10.142	69.600.394

Kaynak: KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı, Ankara, 2003

Türkiye’de İstanbul; KOBİ ve işyeri sayısı bakımından en önemli merkezdir. Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) 2002 Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı (GSİS) verilerine göre toplam işletmelerin illere göre dağılımı aşağıda Tablo 5’da verilmiştir

Tablo 5 – Türkiye’deki İşletmelerin İllere Göre Dağılımı (2002)

İl	İşyeri Sayısı	İşyeri (%)
İstanbul	351053	18,7
Ankara	133652	7,1
İzmir	121470	6,5
Bursa	78278	4,2
Antalya	68495	3,6
Konya	56185	3,0
Adana	49137	2,6
Mersin	43854	2,3
Balıkesir	42116	2,2
Manisa	38848	2,1
Muğla	38746	2,1
Aydın	36200	1,9
Kocaeli	35028	1,9
Gaziantep	34756	1,8
Samsun	34318	1,8
Denizli	33065	1,8
Hatay	31631	1,7
Diğer	654601	34,9
Toplam	1881433	100,0

Kaynak: DİE 2002 GSİS⁹, Türkiye İş Bankası¹⁰

⁹ DİE 2002 GSİS, YILMAZ, F., Türkiye’de Küçük ve Orta Boy İşletmeler (KOBİ’ler), Türkiye İş Bankası, İktisadi Araştırmalar ve Planlama Müdürlüğü, Aralık 2003; http://www.isbank.com.tr/dosya/ekon-tr_kobiler2004.pdf;
Erişim Tarihi: 20.04.2005

1.6 KOBİ'lerin Finansal Sorunları

KOBİ'lerin Türkiye'deki genel sorunları içinde yukarıda sayılan kuruluş, yönetim, üretim, pazarlama, kalite, rekabet, teşvik, stratejik işbirlikleri ile kayıt dışılık dolaylı olarak ve finans ise doğrudan finansal sorunlar içermektedir.

Kuruluş aşamasındaki gerçekleştirmeleri gerekli prosedürler gereği oluşan finansal ilk kaynak ihtiyacı nedeniyle finansal sorunlar oluşabilmektedir. Aile işletmesi ya da esnaf düzeyindeki işletmelerin profesyonel yönetim anlayışlarından, vizyondan ve gelişim doğrultusundan yoksunluk, kaynakların verimsiz ve planlama dışı olarak etkinlik ölçütü konulmamış şekilde kullanılması ile KOBİ yönetimi finans yönetimi yetersizliği yaşamaktadır. KOBİ'lerde yaratılan katma değer emek maliyetinin ülkemizde oldukça yüksek olması, emek yerine teknoloji yoğun olamama, işgücüne dayalı verimsizlikler, nitelikli ve teknoloji konusunda yetkin işgücü eksikliği nedeniyle yaşanan güçlükler finansal boyut kazanmaktadır. Pazarlama konusunda kaynak yetersizliği dağıtım maliyetlerinin yüksekliği, kar marjının pazarlama kanalında yitirilmesi, tanıtım yetersizlikleri, kalite güvencelerinden yoksunluk veya yararlanamama, yurt dışı tanıtımındaki ve yeni pazarlama tekniklerinin kullanılmasında finansal imkansızlıklarla birlikte sorun oluşturmaya devam etmektedir.

Kalite standart ve güvencelerine ulaşamama, ulaşıldığında sürekli yenilenmesi ve geliştirilmesi gereğine uyamama, ihracata yönelik standart dışı ürünler, standartlar ve beklentilere ulaşamayan ürünler veya ürün özellikleri ile yenilikçilik eksikliği finansal imkansızlıklar sonucu oluşmaktadır.

Rekabet mevcut finansal imkansızlıklar ve sorunların etkisi arttırmaktadır. KOBİ'lerin teşviklerden yararlanmalarının finansal gereksinimleri ve ölçütleri ağır olabilmektedir. KOBİ'lerin stratejik işbirlikleri oluşturmakta potansiyel işbirliğini finansal katkı paylarındaki yetersizlik nedeniyle düşürmektedir. Ayrıca, yüksek vergi oranlarına ve kamusal diğer yüklerle karşı varolan karlılıklarını koruma alışkanlıkları ve piyasa baskısı nedeniyle vergi ödemede finansal güçlükler yaşamaktadırlar.

Yukarıda sayılan sorunların doğrudan veya dolaylı olarak finans yönetimi içinde fon yönetimi ile ilgisi olduğu varsayılabilir. Çünkü, finansal işlemler için gerçekleştirilen fon akışının optimizasyonu finans yönetiminin fon yönetimi boyutunu oluşturmaktadır. KOBİ'ler faaliyetlerini öncelikli olarak özkaynaklarıyla finanse etmektedirler. Özkaynakların yetersiz kaldığı düzeyden itibaren ise banka kredilerini kullanmaktadırlar (UZ, 2004). KOBİ'ler diğer finansman araçlarını (leasing, faktoring, iştirakler, stratejik işbirlikleri, tam veya kısmi ortaklıklar, yardım fonları, teşvikler, hisse ve tahvil itfası vb.) ise göreceli olarak daha az tercih etmektedirler.

KOBİ'ler işletme faaliyetleri sırasında en çok finansman sorunlarıyla karşılaşmaktadırlar. Bu finansman sorunlarının temelinde KOBİ'lerin özsermaye yapılarının zayıflığı yatmaktadır. Güçlü sermaye yapısına sahip KOBİ'lere verilen kredilerin maliyetleri daha düşük olmaktadır (UZ, 2004).

Sermaye sorunlarının yanı sıra KOBİ yöneticilerinin finansman bilgilerinin yetersizliği veya bu konuda uzman personel

istihdam edilememesi de söz konusudur. KOBİ'lerin finansmanında için daha fazla nitelikli finansal bilgiye gereksim duyulmaktadır. Kayıt dışı işlemlerin bulunması dışında KOBİ bilançolarının kredilendirmeye uygun olmaması veya negatif sermaye ve bilançoda zarar bulunması sorun oluşturmaktadır¹⁰.

KOBİ'lerin yatırım imkanlarının kredi sağlama imkanlarıyla ilgi olduğu düşünüldüğünde, yeni finans tekniklerini tanımama ve kullanmama, sermaye maliyetinin yüksekliği, öz kaynakların verimli kullanılamaması, esnek olmayan sermaye yapısı, yatırımın içerdiği risklerden kaçınılabilecek risk dağıtma yöntemlerine ulaşamama, kaynak temininde teminat sorunu nedeniyle yaşanan sorunlar yaşamaktadırlar.

DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) tarafından hazırlanan KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı 2003; KOBİ'lerin temel zayıflıklarını çoğunlukla düşük teknolojiye ve finans ortamının yetersizliğine bağlamıştır. Türkiye'de KOBİ'lerin kredi hacminden yararlanmaları yaklaşık yüzde 5 gibi bir değerle oldukça düşük kalmaktadır. Diğer taraftan KOBİ'ler için sermaye piyasası imkanları da geliştirilememiştir. KOBİ'ler AB'deki para ve sermaye piyasalarından yararlanamamakta, Türkiye'ye sağlanan finansman imkanlarının bile KOBİ'lere aktarılmasında sorunlar yaşanmaktadır. Geleneksel olarak KOBİ'lere finansal hizmet sunan Halk Bankası işlevlerini güçlükle yerine getirmekte genelde de DİBS (Devlet İç Borçlanma Senedi) tutarak kamu kesimini fonlamaktadır. Kredi garantisi, risk sermayesi ve diğer yatırım ortaklıkları, KOBİ finansmanı, KOBİ'lere yönelik faktoring ve leasing, KOBİ borsası gibi bazı finansman araç ve kurumları ya

¹⁰ UZ R., Risk Yönetimi ve Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri, Türkiye Bankalar Birliği (TBB) Basel II Yönlendirme Komitesi Alt Çalışma Grubu, TBB, Eylül 2004

çok sembolik düzeyde gerçekleşmiş ya da kavramsal düzeyde kalmıştır, uygulama olanağı bulunamamıştır.

Ayrıca, tedarik ve pazarlama imkanlarının analizinin ödemeler ve tahsilatlarla ilgili olarak maliyetli ve kar marjını azaltan nitelikte oluşu, teknoloji kullanımı ve Ar-Ge faaliyetlerine fon ayırmadaki yetersizlikler, uluslararasılaşma konusunda sermaye ve bilgi yoksunluğu ile girişimciliğin süreksizliği finansal kaynak sağlamada güçlükler ile yalınlaştırma veya bütünleştirme bilincinin bulunmaması şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Kullanılan maliyet oluşturucu üretim öğelerinin ortalama maliyetinin farklı piyasalara göre yüksekliği, katma değerü düşük ve emek yoğun mal veya hizmet üretimi, talepteki istikrarsızlıklar, çevre koruma tekniklerinin maliyeti ve imkansızlığu da KOBİ'lerin finansal koşullarına olumsuz etkide bulunmaktadır.

KOBİ'ler makro modeller ile desteklendikleri ve/veya yönlendirildiklerinde takdirde, mevzuat engelleri ve maliyet yükleri azalarak finansman olanakları arttırılabilir. Vergi ve teşvik avantajlarında yararlanmaları makro ölçütlere bağlandığında istikrarlı ve sürdürülebilir büyüme için girişimciliğin önü de açılabilir.

Ekonomik istikrarın ekonomik anlamda yeterlilik ve rekabet gücü ile ilgili olduğu varsayılırsa finansal yeterlilik ve rekabet gücü yetersizliği KOBİ'leri olumsuz yönde etkileyecektir. Dolayısıyla; KOBİ'lerin emek yoğun üretimlerden bilgi yoğun üretime geçiş ile büyüme ve rekabet gücünü arttırmaları için fırsatlar yaratılmalı ve her bir KOBİ için ulaşılabilir kılınmalıdırlar. KOBİ'ler, desteklenerek oluşturdukları bilişim olanaklarını kullanarak ekonominin ve tüketicilerin beklentilerini karşılayabilme düzeyleri arttıracak ve koruyabileceklerdir. Ayrıca,

elektronik iletişim ve ticaretin yarattığı dinamizm ve esneklik imkanlarıyla donanmaları kolaylaştırılmalıdır (LEBLEBİCİ; DPT 2002). Devlet destekleri ile ilgili olarak kredi desteği son yıllarda önem kazanmış ve nakden desteklemek ise azalan bir etkiye sahip olmuştur¹¹.

KOBİ'ler ülkemizde oldukça yetersiz teknolojik değişim çabaları göstermekte ve belirli sektörlerde yoğunlaşan ve genellikle profesyonel işletmecilikten uzak, aile işletmeciliği şeklinde örgütlenen yapılardır. Türkiye'de KOBİ'lere yönelik devlet yardımları incelendiğinde KOBİ'ler genel devlet yardımları içinde yeni bir konu başlığı haline gelerek önem kazanmıştır. Değişen piyasa koşullarına uyum sağlama konusunda esneklik kazanmaya elverişli küçük yapılarıyla KOBİ'lerin özel nitelikleri vardır.

KOBİ'ler için Avrupa Şartı'na göre öncelikler içinde de finansal yetersizliklerinden ve giderilmesine yönelik olarak alınması gerekli önlemlerden söz edilmiştir. Bunlar arasında; ucuz ve hızlı iş kurabilme süreçlerinin geliştirilmesi, yeni pazarlara açılabilmelerinin sağlanması, vergilendirilmeleri ve finansmanlarının teşviki, yönetimlerinin modernizasyonu ile desteklerin olabildiğince yaygınlaştırılması ile teknolojik kapasitelerini geliştirebilmeleri, bilgi ve iletişim imkanlarının geliştirilmesi ve elektronik ticaret ortamına girmelerinin sağlanması yer almaktadır.

KOBİ'lerin rekabet yeteneğini belirleyen ortam, araçlar ve olanaklar ortaya konularak sektörel bazda performans kriterleri

¹¹ 1989 yılında KOBİ'lere yardım konu başlığı değilken 1999'da yaklaşık toplam 100 trilyon TL yardım olarak yeni bir yardım kalemi gündeme gelmişlerdir. Bknz. DPT 2002 ; a. g. e.

konularak rekabet yeteneğini azaltan finansal kaynak yetersizliği gibi zayıf yönler giderilmelidir.

Gelecekte rekabetin artması büyük sermayenin her alana yatırım yapmasıyla fiyatlar ve kar marjları daha da düşecektir. Azalan kayıt dışılık, artan iç ve dış denetim, tüketici bilinci, pazar paylarını düşürecek ve verimsiz, standartların altında ancak pahalı olan üretimler küçülmek zorunda kalacaktır.

Ayrıca, yakın gelecekte Basel II Kriterleri KOBİ'ler finansmanı üzerinde oldukça etkili olacaktır¹². Basel-II kriterleri ile risk odaklı sermaye yönetimi, risk odaklı kredi fiyatlamasını beraberinde getirecektir. Risk odaklı kredi fiyatlaması KOBİ'lerin kullanacakları kredilerin miktarını ve fiyatını etkileyecektir. Kullanılan kredinin türü, vadesi, teminatı ve firma derecelendirmesi vb. kriterler kredilerin fiyatına yansıtacaktır. Basel-II ile riskin ölçümü; kredi kullananın ve kredi işleminin risk düzeylerine göre değişmektedir. Kredi kullananın riski; firmanın finansal verilerinin değerlendirilmesi sonucu belirlenen firma derecelendirme notu ile ifade edilmektedir. Kredi işleminin riski ise; işlemin türü, teminat, vade, para birimi gibi unsurlar ile değerlendirilmekte ve buna göre fiyatlandırılmaktadır. Ayrıca, ülkemizde yoğunlukla kullanılan müşteri çek ve senetleri ile ortak ve

¹² Merkez bankalarının arasında uluslararası bir kuruluş olan BIS (Bank for International Settlements) ortak standartlara ulaşmak için 1974 yılında Basel Komitesini oluşturulmuştur. Basel Komitesi tarafından 1988'de yayınlanan Basel – 1 Standartları ile bankaların uymaları gereken çalışma kriterleri belirlenmiş ve bankaların krizlere karşı dayanıklılığını artırmak üzere, banka sermayelerinin, riskli aktiflere oranının yüzde 8'den az olamayacağını ifade eden sermaye yeterlilik rasyosu getirilmiştir. Zamanla yetersiz kalan Basel – 1 kriterleri yerine yeni standartlar için çalışma başlatılarak 2007 yılı başından itibaren uygulamaya başlanması planlanan Basel - II Standartları ortaya çıkmıştır. Bknz. TBB, UZ; 2005; a. g. e.

grup şirketi kefaletleri Basel II’de teminat kapsamına alınmamıştır. Ayrıca, şimdiye kadar yapılan KOBİ tanımlarından farklı olarak, Basel II’de sermaye yeterliliğini belirlemek için kullanılan standart yöntemde KOBİ; toplam cirosu 50 milyon Euro’yu geçmeyen firmalar olarak tanımlanmaktadır. Toplam kredisi (nakit ve nakit olmayan varlıklar) 1 Milyon Euro’nun altındaki KOBİ’ler perakende, bankadaki kredi miktarı 1 milyon Euro’nun üstündeki KOBİ’ler ise kurumsal KOBİ olarak tanımlanmaktadır(UZ, 2004).

Basel II ile birlikte bankalar kredi tahsis etmeden önce iyi bir finansal performansa sahip KOBİ’lere daha avantajlı kredi ve finansman olanakları sunacaklardır. KOBİ’lerin Basel II çerçevesinde; eşitlik, şeffaflık, hesap verebilirlik, sorumluluk kavramlarını ele almaları gerekecektir. Buna göre; KOBİ’lerin esas faaliyet konularında çalışmaları, kayıt dışı faaliyetlerini kayıt içine almaları, finansal risk önleyici araçları kullanmaları, Basel II’nin öngördüğü teminat yapısına uyum sağlamalarına yönelik sermayelerini güçlendirmeleri, standart ve güvenilir mali tablolar oluşturarak raporlama ve veri tabanı konularında yeni teknolojik yatırımları yapmaları ve kurumsal yönetim ilkelerini uygulamaları gerekecektir (UZ, 2004).

Basel II ile banka kredisi veya alternatif finansman kaynağı bulmak isteyen KOBİ’lerin derecelendirme (rating) notuna sahip olmaları sağlanacaktır. KOBİ sağlam bir finansal yapıya sahip ise riski düşük olacağından daha yüksek dereceye konularak daha düşük maliyetli kredi imkanlarına ulaşabilecektir. Finansal bilgilerin yanısıra niteliksel bilgi ve faktörler de derecelendirme sürecinde dikkate alınacaktır. Bunlar arasında, teminatlarla ilgili olarak nakit para ve yatırım fonları da bulunmaktadır¹³.

¹³ UZ 2004; a. g. e.

Vergi yükümlülükleri makro önlemler yardımıyla azaltılabilir. Uygun şartlarda doğrudan finans desteği, yatırım indirimi, muafiyeti ve vergi istisnası, Ar-Ge, bilgi teknolojileri ve yenilikçiliğin teşvikine yönelik stratejiler sürekli iyileştirilmelidir.

Bunun için özellikle fon yönetimleri ile ilgili olarak topluca yarar sağlayacakları modeller geliştirilebilir. Çağdaş finansman tekniklerinin tanıtılması ve kullanımının yanı sıra finansal yönetimlerin de güncellenerek teknolojik boyut kazanması sağlanabilir¹⁴.

¹⁴ Bölüm 1 için bu noktaya kadar UZUNOĞLU S., S. APAK ve A. F. AÇIKGÖZ, Avrupa Birliği Müzakere Sürecinde KOBİ'lerin Korunması ve Uyum Stratejileri, İstanbul Ticaret Odası (İTO) Yayınları, 2005 – 36, İstanbul, 2005 adlı kitaptan alıntılar yapılarak yararlanılmıştır.

1.7 KOBİ'lerin Finansal Sorunları İçinde Fon Yönetimi

KOBİ'ler içinde buldukları ekonomik sistemde işletmelerin tür olarak çoğunluğunu oluştursalar da yaratılan katma değerden aldıkları pay aynı çoklukta değildir.(Bknz. Bölüm 1 – 1.1). Ekonomik sistem içindeki toplam fonların akışından en az paylarına düşen katma değer kadar etkilendikleri varsayıldığında fon akışının üzerlerinden geçen kısmının KOBİ'ler tarafından yeterince değerlendirilip değerlendirilmediği sorusu önemli bir konu başlığı oluşturmaktadır.

KOBİ'lerin Bölüm 1'de sunulan verilerden derlenen ve Bölüm 1 ve 1.5'te verilen finansal sorunları arasında sahip oldukları veya kullandıkları fonların; kısa – orta – uzun erimli planlamada etkinlik eksikliği, finansal yönetim zaafı, yeni finansman tekniklerini uygulamada yetersizlikler, yeni kaynak arayışında maliyet – fayda analizi, nakit akışı vb. nedenlerden fonların yönetilmesinin optimizasyonu sorununu ortaya çıkartmaktadır.

Finansın temel politikaları içinde alınacak kararların firma değerini yükseltmesi temel amaç olmaktadır (ERCAN ve BAN, 2005). Finans yönetimi, sermaye bütçelemesi ve yapısı ile kısa vadeli finans yönetimi ya da işletme sermayesinin fonlarla ilgili kararlarına yoğunlaşmaktadır¹⁵.

İşletmenin uzun vadeli finansal planlaması için gerekli finans işlevinin sorumluluk ve yetki düzeyi KOBİ ölçeğindeki işletmelerde yetersiz kalabildiğinden; finans KOBİ'lerde daha çok kısa vadeli kararlarla ilgili olmaktadır. Kısa vadeli finans yönetimi veya işletme sermayesi yönetimi : işletmenin nakit, alacak ve stok gibi kısa dönemli varlıkları ile borçlarının yönetimi olarak tanımlanmaktadır (ERCAN ve BAN, 2005).

¹⁵ ERCAN, K. M., ve Ü. BAN, Değere Dayalı İşletme Finansı, Finansal Yönetim 11.3 s.17, Gazi Kitabevi, Ocak 2005.

KOBİ ölçeğinde ise kısa vadeli finans yönetimi; fon akışının alacak, stok ve borçlar arasındaki durumunun ödemeler ve tahsilatlarda kullanılan araçların yönetimi olarak görülebilir.

İşletme sermayesinin yönetiminde nakit akımı döngü şeklinde üretim veya stok amaçlı tedarik ve borçlanma, satış sonrası gelir veya alacak ile alacakların tahsili şeklindedir (ERCAN ve BAN, 2005). Sonuçta; nakit, nakitle ödenecek borç veya hangi düzeyde borçlanılabileceğinin potansiyelini ortaya koyan nakit ile başlayan döngü, alacak tahsili ile sonrasında elde edilen nakit ile tamamlanmaktadır¹⁶.

Nakit veya nakde dönüştürülebilir (likit) ödeme – tahsil aracının ne olduğu fon akışının yönetimi açısından burada önem kazanmaktadır.

KOBİ ölçeğinde dönen varlıklar içinde bilançonun aktifindeki kasa ve pasifindeki kısa vadeli yabancı kaynaklar içindeki borçlar kalemi en hareketli unsurlar olarak varsayılabirler. Bilançodaki varlıkların nakitleştirilebilme durumunu ölçen likidite içinde en likit varlık kasa olmaktadır. Likidite ile ilgili olarak işletmenin taşıdığı risk; kısa vadeli yabancı kaynakları ödeyememe olarak ele alınırsa, dönen varlıklar duran varlıklara göre düzey kazandıkça likidite riski azalacaktır ve bu durumun fırsat maliyeti özsermayenin kazanma gücündeki azalma olacaktır (ERCAN ve BAN, 2005).

Bu noktadan hareketle; likit varlıkların kullanımında yöntem olabilecek herhangi bir araç fon yönetimini sağlayabileceği gibi likidite riski veya özsermayenin kazanma gücünden verilecek ödünleri de optimize edebilir.

Günümüzde KOBİ'ler ile ilgili aşağıdaki fon yönetimi kapsamına giren soruları sormak mümkündür:

¹⁶ ERCAN ve BAN a. g. e. , s. 276 – 277.

Özellikle ticaret işletmesi türünde ve perakende alt konu başlığında bulunan KOBİ'ler elde bulundurdukları nakit fonlardan yeterince faydalanmakta mıdırlar ?

Ele geçen fonun bankaya taşınmasına kadar geçen süreçte veya faaliyetleri süresince yapacakları tahsilatlar sonrasında ve ödemeler öncesinde nakit düzeyinin belirlenmesi ihtiyacına cevap verecek optimum nakit bulundurma düzeyi ile ilgili finansman tekniklerini kullanmakta mıdırlar ?

KOBİ'lerin kullandıkları ödeme ve tahsilat yöntemleri nakit ataleti yaratmakta mıdırlar ?

KOBİ'ler nakit fonların akışında aşağı tarafları belirtilen bir ortamda kabul edilebilirler :

KOBİ'LER İÇİN FON AKIŞI- NAKİT AKIŞINDA TARAFLAR

- KOBİ
- MÜŞTERİ TEDARİKÇİ
- BANKA
- MUHASEBE
- VERGİ DAİRESİ
- DİĞER

KOBİ'ler müşterilerinden tedarikçilerine doğru akan fonlardan doğrudan nakit veya diğer ödeme araçları (bireysel ve ticari banka veya kredi kartı, çek, senet, havale, eft, ödeme emri, tahsil emri vb.) yardımıyla bankalardan yararlanmaktadırlar. Ayrıca, ellerindeki fonları; muhasebe işlevini dışarıdan yürüten bürolar vasıtasıyla veya doğrudan vergi yükümlülükleri için vergi dairelerine ve diğer ihtiyaçlarına yönelik olarak;

ya da yatırım amacıyla kendi bünyelerinde gelişim harcamalarını yaptıkları tedarikçilere karşı veya bankalarda tasarruf maksatlı çeşitli yatırım araçlarında değerlendirebilirler.

Fon yönetimi için kullanılacak teknikler finans yönetimi kapsamındaki teori ve uygulamalardan finansal yönetim zafiyeti veya yoksunluğu içindeki KOBİ'ler için faaliyetleri esnasında doğal olarak yararlanacakları teşvik edilen makro araçlar yaratılabilir.

Bu araçlar arasında bankaların KOBİ – İşletme bankacılığı kapsamında sundukları/sunacakları yeni ürün, hizmet ve yazılımlar olabileceği gibi; kayıt dışılığı önleme mücadelesi veren kamu maliyesi otoritesinin de kullanımını kayıt dışılığı azaltması nedeniyle teşvik edebileceği araçlar oluşturulabilir.

Bütün KOBİ yöneticilerinin, girişimcilerin veya esnafların finans yönetimi eğitimi alması olanaksız kabul edilirse; ekonomik sistemin KOBİ'ler için mevcut ödeme – tahsilat yöntemlerinde veya fon yönetiminin entegre yazılımlarla kendiliğinden sağlandığı bilgisayar ortamı ve araçlarında getireceği yenilikleri kolaylıkla kullanabilir hala getirilmelerine yönelik açılımlar sağlaması gerekmektedir.

BÖLÜM 2

BÖLÜM 2

2. E - Finans

Birey ve kurumların açık ağ ortamında (internet) veya sınırlandırılmış sayıda kullanıcı tarafından ulaşılabilen kapalı ağ ortamında (intranet) sayısal bilgilerin işlenmesi, iletilmesi, saklanması ve sonuçta bir ticari faaliyet amaçlı veya sonucuna yönelik kullanılması elektronik ticaret (e – ticaret) olarak tanımlanmaktadır.

E - ticaret ortamının finansal araçla ve uygulamalar ile ilgili kısmını ise Elektronik Finans (e – finans) oluşturmaktadır.

Finansal hizmetlerin elektronik ve sayısal haberleşme araçları yoluyla sunulması veya e-finans; para, bankacılık, ödeme sistemleri, sermaye ve sigortacılık sektörlerinde internet ve diğer haberleşme araçlarının kullanılmasını kapsamaktadır¹⁷.

Bireylerin veya finans-dışı kuruluşların internet veya benzer bir iletişim ağı kullanarak gerçekleştirdikleri finansal işlemler elektronik finans işlemi olarak tanımlanmaktadır (ERDOĞDU, 2002).

İnternet ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler geleneksel finansmana yeni açılımlar getirerek maliyet minimizasyonu, işlem hızı ve esnekliği ile ilgili aşamalar yaşanmasını sağlamıştır.

Finansal hizmeti sunanların daha düşük işlem maliyetleri sayesinde rekabetçiliği artmakta ve yerel - bölgesel kapasite sınırlamaları ortadan kalkmaktadır.

¹⁷ ALLEN, F., J. McANDREWS ve P. STRAHAN, E-Finance: An Introduction, Wharton Financial Institutions Center, Ekim 2001, s:1

Elektronik Finans işlem maliyetlerini azaltarak asimetrik bilgi sorununun çözümüne bilgiye ulaşılma imkanları açısından çözüm getirmektedir. E-finans piyasasındaki yeni finansal ürünler günden güne risk azaltan ve risklerin transferini kolaylaştıran etkiler yaratmaktadır. Piyasanın likidite ihtiyacına yeni bir boyut kazandırması ise e-finansın en önemli özelliklerinden biridir¹⁸.

Ticari bankacılık ve bağlı hizmetleri (Hesaplar, Banka ve Kredi Kartları, Ödeme Hizmetleri vb.), aracılık ve bağlı güvenlik hizmetleri, fon yönetimi, ipotek finansı ve sigortacılık alanlarında e-finans önemli gelişme göstermektedir. Ayrıca, ödeme sistemleri, elektronik ticaret platformları ve finansal bilgi ve danışmanlık hizmetleri gibi bazı işlemler ile elektronik para işlemleri de e-finans uygulamaları arasında yer almaktadır (ERDOĞDU, 2002).

İnternet ve diğer iletişim teknolojileri yarattıkları iletişim ağı yardımıyla; yaygın, anlık, esnek ve düşük maliyetli interaktif iletişim ile bilgi alışverişi ve kontrolü sağlamaktadır.

İletişimi gerçekleştiren tarafların belli bir merkezden kontrolü ve kimliklerinin gizli kalması ancak güvenli ağlar yardımıyla sağlanabilmektedir.

Bilgisayarlar veya diğer iletişim araçları (telefon, faks, vb.) arasındaki bağ yüksek kapasiteli telefon hatları üzerinden sağlanmaktadır. İletişim dili analog sinyaller ve internet ortamında ise TCP / IP (Transmission Control Protocol / Internet Protocol) olmaktadır.

¹⁸ KINIK, T., Sermaye Piyasası Kurulu, Aracılık Faaliyetleri Dairesi, Elektronik Finansın Gelişimi Karşısında Aracı Kuruluşlar, Ekim 2002, Ankara; s: 1. Erişim Tarihi : 13.03.2005 http://www.spk.gov.tr/yayinlar/arastirmaraporlari/kye/Tevfik_Kinik.pdf

Kimlik ve iletişime konu olan bilgilerin güvenliği ise; ağ, kullanılan cihaz ve kontrole tabi tutulacağı veri tabanı ile sağlanmaya çalışılmaktadır. E – finans hizmetleri sunan bankalar ve bankalara bağlı veya özel aracı kurumlar; müşterilerinin kendileri ile iletişimde telefon ve internet iletişiminden yararlanmaktadırlar.

Günümüzde gelişmekte olan internet bankacılığı hizmetleri e – finansın son aşaması olarak kabul edilirse; internet bankacılığında yararlanmanın dünyadaki durumu ise aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6 – Bazı Ülkelerde Nüfusa Göre İnternet Bankacılığı Kullanım Oranları

ÜLKE	İnternet Kullanıcılarının Nüfusa Oranı (%)	İnternet Bankacılığında Yararlananların Nüfusa Oranı (%)	İnternet Bankacılığı Kullanım Oranı (%)*
İsveç	41	31	31/41
Almanya	18	12	12/18
İngiltere	21	6	6/21
Avustralya	32	4	4/32
Malezya	7	< 1	<1/7
Türkiye	< 1	> 0	> 0

Kaynak: BIS¹⁹ ; OECD Outlook 2004*

E-finans kullanıcılarını etkileyen faktörler: işlemlerin ve bilgilerinin güvenliği, e-finans hizmetlerine ait fiyatlar ile müşterilerin online dağıtım kanallarına yönelimlerini sağlayacak olan algılanan uygunluktur. Güven ve

¹⁹ BIS (Bank of International Settlements) www.bis.org

* Veriler kullanılarak hesaplanan tahmini; (İnternet Bankacılığında Yararlananların Nüfusa Oranı / İnternet Kullanıcılarının Nüfusa Oranı)

güvenlik konusunda e-finans kullanıcılarının çekinceleri arasında hizmet sağlayıcıya duyulan güven, işlem güvenliği, kesintisiz erişim ve iletilen bilgilerin bütünlüğünün korunması yer almaktadır. İşlemlerin güvenliği diğer etkenlerden ayrı olarak müşteri çekinceleri arasında en önemlisini oluşturmaktadır. Ayrıca, kullanıcılar yeni veya ek e – finans hizmetlerini ücretsiz veya düşük ücretler karşılığında almayı tercih etmektedirler (ERDOĞDU, 2002).

Piyasada kalite ölçütleri değişmekle birlikte e-finansı kullanılır kılan nedenler aşağıdaki verilmiştir:

- Müşteriler hizmetleri mekandan bağımsız olarak hızlı ve gerçek zamanlı erişerek alabilmektedir.
- Daha çok finansal hizmet daha çok insan tarafından alınmakta ve perakende hizmet çeşitliliği artmaktadır.
- Birleşik ve finans portallarının ortaya çıkışı ile birlikte müşterilerin ürün ve fiyat karşılaştırması yapması kolaylaşmıştır²⁰.

Ülkemizde ise E – Finans daha çok ödeme sistemleri ile ilgili olarak tanınmaktadır.

²⁰ ERDOĞDU, C., Elektronik Finans: Ekonomik ve Diğer Faktörler, Bankacılar Dergisi, Sayı:43; 2002 ve CLAESSENS S., T. GLAESSNER and D. KLINGEBIEL, E-Finance in Emerging Markets: Is Leapfrogging Possible? , Financial Sector Discussion Paper, No. 7, World Bank, 2001.

Türkiye’de çoğunlukla elektronik ortamda ödeme yapmakta kullanılan ödeme yöntemleri, Türk Lirası cinsinden peşin (nakit) ödeme dışında finans kurumlarının aracılık ettiği sistemler şeklinde aşağıda verilmiştir :

- Elektronik Fon Transferi (EFT) Sistemi ve Elektronik Menkul Kıymet Transfer (EMKT) Sistemi
- TCMB Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Şube Sistemi
- Bankalararası Takas Odaları
- Bankalararası Kart Merkezi (BKM)
- İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) Takasbank A.Ş.

Elektronik Fon Transferi (EFT) Sistemi ve Elektronik Menkul Kıymet Transfer (EMKT) Sistemi

Elektronik Fon Transferi (EFT) Sistemi Türk Lirası üzerinden gerçekleştirilen ödeme işlemlerinin veya para aktarımlarının bankalar arasındaki elektronik ortamda gerçek zamanlı olarak yapılmasını ve gerçek zamanlı olarak mutabakatını sağlayan sistemdir. Elektronik Menkul Kıymet Transfer (EMKT) Sistemi ise menkul kıymet aktarımlarının bankalar arasındaki elektronik ortamda gerçek zamanlı olarak gerçekleştirilmesini ve yine gerçek zamanlı olarak mutabakatının alınmasını sağlayan sistemdir. EFT ve EMKT Sistemleri TCMB ’na aittir ve işletilmeleri de TCMB tarafından sağlanmaktadır. EFT sistemi 1 Nisan 1992 tarihinden itibaren işleme açılmıştır. 24 Nisan 2000 itibariyle ise yazılım ve donanım

değişiklikleri ile EFT Sistemine yeni işlevler eklenerek ikinci kuşak EFT faaliyete geçmiştir. EMKT Sistemi ise 30 Ekim 2000 tarihinde kullanılmaya başlamıştır. EFT ve EMKT Sistemine katılımcı olan Türkiye'deki bankalar ve özel finans kurumları bu sistemler aracılığıyla aşağıdaki aktarım ve ödeme işlemlerini gerçekleştirebilmektedirler :

- TCMB'nin taraf olduğu ödeme ve kıymet aktarımlarını
- Bankalar arası yüksek tutarlı fon ve kıymet aktarımlarını
- Düşük tutarlı müşteri işlemlerini
- İMKB'de yapılan işlemlerin Türk Lirası kısmını
- Netleştirme sonrası Takasbank aracılığıyla Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS)' nin kıymet kısmını
- Kredi Kartı İşlemlerinin aracılığını mutabakat vererek gerçekleştiren Bankalararası Kart Merkezi (BKM) 'ne ilişkin ödemeler
- Takas Odalarında yapılan Çek Takası sonuçlarına ilişkin ödemeler
- Doğrudan Tahsilat Sistemi işlemleri

Bankalararası Takas Odaları Sistemi

Bankaların çek verme imkanı olan müşterileri tarafından verilen çeklerin banka şubeleri arasında hesaplanarak tasfiyesini sağlamak üzere TCMB gözetim ve denetiminde faaliyet gösteren Bankalararası Takas Odaları Merkezi'nin TCMB şubelerinin bulunduğu iller ve çeşitli illerde takas odaları bulunmaktadır.

Bankalar tarafında muhatap bankalara ibraz edilerek elektronik ortamda işlem görmeyen çekler ve elektronik ortamda işlem gören çekler ile bankalar tarafından muhatap bankalara ibraz edilmeyen çeklere ilişkin işlemler, bu odalar aracılığıyla yürütülür.

Bankalararası Kart Merkezi (BKM)

BKM 1990 yılında 13 kamu ve özel Türk bankasının katılımıyla kurulmuş olan ve amacı kartlı ödeme sistemi içinde ortak sorunlara çözüm bulmak, Türkiye'deki banka ve kredi kartlarının kullanım kuralları ve standartlarını geliştirmek ve iyileştirmek ile ara mutabakat aracılığı yapmak olan bir merkezdir.

Kart sahibi banka müşterilerinin gerçekleştirdikleri alışverişleri sonrası oluşan borç ve alacaklarının bankalar arasında takası, yurtiçi takas ve hesaplaşma aracılığı ile BKM bünyesinde onay kodları verilerek ve veriler derlenerek sağlanır. Bankalar arasında yetkilendirme (otorizasyon) işlemini yürüten BKM; aynı zamanda yurtdışı kuruluş ve komisyoncularla ile ilişkiler kurarak üyelerinin temsilini gerçekleştirmek ile ilgili de görevleri bulunmaktadır.

BKM, her bir banka tarafından kendi görev alanına giren işlemlerin daha güvenli, daha az maliyetle ve tek bir merkezden yürütülmesini sağlamaktadır. 1993 yılında faaliyete geçen Switch Sistemi ile ise bankalar arası yurtiçi banka ve kredi kartı otorizasyonu gerçekleştirilerek Türk Bankalarının ATM (Otomatik Vezne Makinası - Automatic Telling Machine) ve POS (Satış Noktası Terminali – Point of Selling) sistemi ağlarının karşılıklı olarak müşterilerin kullanımına açılması, Visa Base I ve Europay EPS-NET gibi uluslararası iletişim ağlarına tek noktadan bağlantı ve Türk Bankaları tarafından verilen banka ve kredi kartlarının takasının gerçekleştirilmesi sağlanmıştır. Daha fazla bilgi için (Bknz. www.bkm.com.tr).

Kredi Kayıt Bürosu (KKB)

1995 yılında 11 bankanın ortaklığı ile kurulan KKB'nin amacı; ana faaliyet konuları para, sermaye piyasaları ve sigortacılık olan finans

kurumları arasında bireysel kredilerin takip ve kontrolünü sağlamak amacıyla gerekli güvenilir bilgi paylaşımını sağlamaktır.

KKB'nin oluşturduğu Kredi Referans Sistemi'nin kapasitesi sektör hacminin tüketici bilgilerinin %97'sini kapsamaktadır. KKB bünyesinde kurumsal kredilerin takip ve kontrolü için gerekli bilgi paylaşımının sağlanmasına yönelik çalışmalar sürmektedir. Daha fazla bilgi için bkz. (www.kkb.com.tr)

Tablo 7 – Türkiye 'deki Ödeme Sistemleri

TÜRKİYE'DE ÖDEME SİSTEMLERİ			
GERÇEKLEŞTİRİLEN ÖDEMENİN TÜRÜ	AKTARIM SİSTEMİ	AKTARIMIN MUTABAKATININ ALINMA YÖNTEMİ	MUTABAKAT OTORİTESİ
BANKALARARASI TRANSFERLER	EFT	EFT	TCMB
BANKA MÜŞTERİLERİNİN BİREYSEL VE KURUMSAL TRANSFERLERİ	EFT		
SERMAYE PİYASASI	TAKASBANK		
KREDİ / BANKA KARTLARI	BKM		
ÇEK	TAKAS ODALARI		
DİĞER	TCMB ŞUBE SİSTEMİ		

KAYNAK: TCMB; TBB²¹

²¹ TBB, a. g. e. ; s: 26

Türkiye’de Elektronik Bankacılık (E-Bankacılık)

Günümüzde Türkiye’de Bankacılık Sisteminin BKM (Bankalararası Kart Merkezi), ATM (Otomatik Vezne makinası - Automatic Telling Machine), POS (Satış Noktası Terminali – Point of Selling) sistemi ağıları, EFT (Elektronik Fon Transferi), EMKT (Elektronik Menkul Kıymet Transferi) sistemleri, telefon bankacılığı, WAP (Wireless Application Protocol) ve internet bankacılığı ile geldiği nokta üst düzey bilgi iletişim teknolojilerinin dünya ölçeğinde elverdiği düzeydir.

Elektronik Bankacılık (E- Bankacılık) faaliyetleri hizmet kalitesini ve sunma zamanını yükselttiğinden, maliyet tasarrufu sağladığından ve ayrıca müşteri odaklı hizmet anlayışına yeni ufuklar kazandırdığından Bankalar için önem kazanmaktadır.

Tablo 8 – Türkiye ’de ATM ve POS Sayıları

Türkiye’de ATM ve POS Sayıları (Adet)		
	2003	2004
ATM (Otomatik Vezne Makinesi)	12.857	13.544
POS (Satış Noktası Terminali)	662.429	912.118

KAYNAK: BKM²²

Türkiye’de bankaların tesis maliyeti yüksekliği ve belli potansiyelleri içermesi gereken noktaların azlığı nedeniyle ATM’lerin sayısını % 5 oranında arttırabildikleri görülmektedir.

²² Bknz. www.bkm.com.tr

Buna karşılık POS cihazlarının sayıca % 27 oranında ve oldukça hızlı biçimde arttığı görülmektedir.

Tablo 9 – Türkiye ’de Kullanımda Olan Toplam Banka Kartı ve Kredi Kartı Sayıları

Türkiye’de Kullanımda Olan Toplam Banka Kartı ve Kredi Kartı Sayıları		
	2003	2004
Toplam Banka Kartı	39.563.457	43.084.994
Toplam Kredi Kartı	19.863.167	26.681.128

Kaynak : BKM²³

Ancak, KOBİ’lerin kullandıkları ticari kredi kartı veya banka kartlarına ilişkin sayısal bilgilere çok sınırlı sayıda oldukları için ulaşılamamıştır.

İşletmelere yönelik olarak sunulan kurumsal bankacılık hizmetlerine paralel olarak internet bankacılığı ortamında da genel olarak aşağıdaki imkanlar sunulmaktadır : nakit yönetimi (doğrudan tahsilat sistemleri, çek basım ve kontrol sistemleri, ödeme yönetimi, likidite yönetimi, entegre muhasebe ve finans yazılımları); dış ticaret işlemleri; risk enstrümanları; kredi işlemleri; kurumsal finans danışmanlık hizmetleri; vergi tahsilatları, sanal POS ve POS hizmetleri, maaş ödemeleri ve diğer online takip, tahsil, ödeme ve başvuru işlemleri²⁴.

²³ Daha fazla ve güncel bilgi için Bknz. www.bkm.com.tr

²⁴ Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların Ağustos 2005 itibariyle kurumsal e – bankacılık veya internet bankacılığı kapsamında sundukları olanaklar taranarak konsolide edilmiştir. Türkiye’de faaliyet gösteren tüm bankaların internet adresleri için Bknz. www.tbb.org.tr

İnternet ortamında sunulan hizmetlerin güvelliği, internet sayfasının, yazılımın ve işlemin güvelliği ile ilgili olmaktadır.

E – Finans hizmetlerini sunan kuruluşlar ortam ve yazılım güvelliğini güvenlik sertifikaları, SSL, güvenlik koruma veya kalkan yazılımları vb. ile sağlamaktadırlar. İşlem güvelliği ise değişken klavyeler yardımıyla süreli ve zincirleme parola ve şifreler ile güvenlik soruları sayesinde sağlanmaktadır²⁵.

²⁵ Günümüzde internet bankacılığı bireysel/kurumsal müşterilerine sıkça güvenlik ile ilgili mesajlar, elektronik postalar gönderilmektedir. Bu durum, ortam güvelliğinin yeni güvenlik açıklarına karşı kullanıcıların bilinçlendirilmesine bağlı olduğu göstermektedir.

BÖLÜM 3

BÖLÜM 3

3. Araştırmalar

3.1 Problem

KOBİ'lerde Fon Yönetimi ve E – Finans adlı çalışma Türkiye Ekonomisinde de en önemli dinamiği oluşturan KOBİ'lerin faaliyetlerinde karşılaştıkları önemli bir kısmı finansal olan sorunları arasında doğrudan veya dolaylı olarak fon yönetimi ile ilgili olanlar için E – Finans kapsamındaki özellikle; ödemeler ve tahsilatlarla ilgili olarak internet bankacılığının sunduğu olanakların KOBİ'ler tarafından kullanılmama veya kullanılmama nedenlerine çözüm getirilmesi gerektiğinden gerçekteşirilmifitir.

3.2 Araştırmaların Amaçları

Yukarıda sunulan probleme yönelik olarak iki araştırma ve bu araştırmalardan oluşan sonuçlara göre üretilen bir model önerisi bulunmaktadır.

KOBİ'ler için yukarıda sunulan probleme yönelik olarak, çalışma için yapılan I. Araştırma'da KOBİ'lerin finansal sorunları içinde fon yönetimi ile ilgili olanlarının önem derecesi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

II. Araştırma'da ise KOBİ'lerin karşılaştıkları finansal sorunlar içinde fon yönetimi ile ilgili olanlarına çoğunluk çözüm getirebilme potansiyeli olan internet bankacılığını KOBİ'lerin kullanmalarında yaşadıkları güçlüklerin önem sıralaması sunulmaya çalışılmıştır.

Yapılan araştırmaların sonuçları değerlendirilerek, E – Finansın günümüzdeki en ön plandaki gelişimi olan internet bankacılığının KOBİ’ler tarafından kullanılmama nedenlerini ortadan kaldıracak E – Finans kapsamındaki yeni bir makro model Bölüm 4’te ortaya konularak özellikleri ve uygulanabilirliğine yönelik tespitler belirtilmiştir.

Bu amaçla; KOBİ’lerin İnternet bankacılığını kullanmama veya kullanamama nedenleri ile ilgili internet bankacılığı E – Finans zmnn yetersizliklerini gidererek E – Finansın nerilen başka bir modelinin de KOBİ’lerin finansal sorunlarına fon yönetimi ve nakit akışı ile ilgili olarak zm olabileceğini ispata yönelik tespitler teorik ve nitelikli veriye dayalı olarak sunulmaya çalışılmıştır.

Sonuçta, E – Finansın KOBİ’lerin finansal sorunlarına zm getirebilme potansiyeli; internet bankacılığının dışında ancak yine E – Finans kapsamındaki yeni bir modelle savunulmuştur.

Uygulamaya yönelik olarak kullanılabilir modelin; bankacılık sektörü için KOBİ bankacılığı için yeni bir hizmet, kamu maliyesi için kayıt dışılığın nlenmesine yeni bir araç ve KOBİ’leri E – Finans kullanarak finansal sorunlarını zebilecekleri ve yeterince değerlendiremedikleri fon akışından yararlanabilecekleri yeni bir yöntem sunması öngörülmektedir.

3.2.1 1. Araştırmanın Yöntemi

KOBİ’ler için yukarıda sunulan probleme yönelik olarak, çalışma için yapılan I. Araştırma’da KOBİ’lerin finansal sorunları içinde fon yönetimi ile ilgili olanlarının önem derecesinin ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Buna göre; İstanbul, Tekirdağ (Merkez, orlu, erkezky) ve Kırklareli (Lüleburgaz) İllerinde bulunan KOBİ leğindeki işletme faaliyet konusu ve sermayenin mülkiyeti sınıflandırması aranmaksızın

rastgele seçilmiş toplam 92 işletmenin faaliyetlerinde karşılaştıkları muhasebe ve finans sorunlarından 5 adedini ayrıntılarıyla ve önem sıralaması gözetmeksizin belirtmeleri temeline dayalı olarak yapılmıştır.

Araştırma anılan işletmelerin yöneticileri, muhasebe – finansman işlevi sorumluları ile yüz yüze görüşme yöntemiyle yapılmış ve yanıtlar kaydedilerek derlenmiştir. Görüşmeler sonucu oluşan sorunlardan finans kökenli olanlar muhasebe kökenli olanlardan ayrılmıştır.

Araştırmada toplam 66 sonuç için finansal sorunlar (28’inde 3’er adet, 29’unda 2’şer adet ve 9’unda 1’er adet olmak üzere toplam 151 adet) ayrıntılı ve değerlendirmeye değer bulunmuştur.

Sonuçların tüm işletmeler arasında belirtilme oranı yüzdelerle değerlendirilerek ve 5 ana başlık halinde ortaya konulmuştur.

Aşağıdaki tabloda I. Araştırmanın Sonuçları finansal sorun konu başlıkları :

- ödeme güçlükleri,
- kredi kullanma güçlükleri,
- tahsilat güçlükleri (açık hesap, çek, senet vb.),
- vergi yükümlülükleri ve kayıt dışılıkla ilgili güçlükler ve
- bankacılık hizmetleri ile ilgili güçlükler

şeklinde belirtilmiştir.

3.2.2 2. Araştırmanın Yöntemi

II. Araştırma'da ise KOBİ'lerin karşılaştıkları finansal sorunlar içinde fon yönetimi ile ilgili olanlarına çoğunluk çözüm getirebilme potansiyeli olan internet bankacılığını KOBİ'lerin kullanmalarında yaşadıkları güçlüklerin önem sıralamasının sunulmaya çalışılmıştır.

Bu amaçla; I. Araştırmanın sonuçlarına göre E – Finans kapsamında çözüm arayışında olan KOBİ sayısının araştırmaya katılan toplam KOBİ sayısına finansal sorunları ile ilgili olarak oranı oldukça düşük çıktığından KOBİ'lerin E – Finans kapsamında internet bankacılığını kullanmama nedenlerine kullanmalarındaki güçlükleri belirleyerek ulaşılmaya çalışılmıştır.

II. Araştırma için internet bankacılığını; hangi düzeyde veya sunulan tüm hizmetlerden yararlanıp yararlanılmadığına bakılmaksızın kullanan I. araştırma bölgesinde bulunan KOBİ ölçeğinde rastgele seçilmiş 62 işletmenin yöneticileri veya finans sorumlularından internet bankacılığını kullanırken yaşadıkları 3'er adet olmak üzere güçlükleri önem sırası gözetmeksizin belirtmeleri istenmiştir.

Araştırma anılan işletmelerin yöneticileri, muhasebe – finansman işlevi sorumluları ile yüz yüze görüşme yöntemiyle yapılmış ve yanıtlar kaydedilerek derlenmiştir.

II. Araştırmada 42 işletmenin belirttiği toplam 106 adet güçlük veya kullanmama / kullanamama nedeni (24 ' ü 3 adet, 16 ' sı 2 adet ve 2 ' si 1 adet olmak üzere) değerlendirmeye alınmıştır. Verilen nedenler toplam 2 konu başlığı halinde gruplandırılarak öncelik sıralaması yapılmıştır.

II. Araştırma için konu başlıkları aşağıda verilmiştir:

- Güvenlik Gereksinimi (internet ağı, bilgisayar, işlem yapan personelin parolaları bilmesi veya banka sitesinin güvenliği)
- Şube Gereksinimi (Şubede gerçekleştirilen işlemlerin tamamının internet bankacılığında gerçekleştirilememesi (para yatırma, belgelendirme, hata – düzeltme vb.)

3.3 Araştırma Sonuçları

Yukarıda sunulan probleme yönelik olarak gerçekleştirilen I. ve II. Araştırmaların sonuçları aşağıda belirtilmiştir.

3.3.1 1. Araştırmanın Sonuçları

I. Araştırma kapsamında ayrıca finansal sorunları belirtenlerden sorun bazında çözüm önerileri alınarak kaydedilmiştir. Araştırmanın bu bölümünün sonuçları bu çalışmada kullanılmayacaktır. Ancak, sorunlara getirilen çözüm önerileri arasında E – Finans, E – Bankacılık veya internet bankacılığı ile ilgili somut çözüm sayısının toplam çözüm sayısına oran % 3,37 (3 / 89) ve toplam sorun sayısına oranı ise % 1,98 (3 / 151) olarak bulunmuştur²⁶.

Getirilen çözümlerin yaklaşık % 2 'si E – Finans alt başlığı E – Bankacılık veya internet bankacılığı ile ilgilidir.

²⁶ I. Araştırmada toplam işletme sayısı 92; değerlendirilmeye alınan finansal sorun sayısı 66 işletmeden 151 adet ve alınan toplam çözüm sayısı 89; değerlendirmeye alınan çözüm sayısı 51'dir.

Aşağıdaki tabloda I. Araştırmanın Sonuçları belirtilmiştir.

Tablo 10 – I . Araştırmanın Sonuçları

I. Araştırmanın Sonuçları			
Sorun Öncelik Sırası	Sorun Konu Başlığı	Belirtilen Finansal Sorun (Adet)	Belirtilme Oranı (%)
1	Ödeme Güçlükleri	35	23,17
2	Kredi Kullanma Güçlükleri	33	21,85
3	Tahsilat Güçlükleri (Açık Hesap, Çek, Senet vb.)	32	21,19
4	Vergi Yükümlülükleri ve Kayıt Dışılıkla İlgili Güçlükler	14	09,29
5	Bankacılık Hizmetlerini Kullanma Güçlükleri	12	07,94
Diğer	Diğer Finansal Sorunlar	25	16,56
Toplam		151	100,00

3.3.2 2. Araştırmanın Sonuçları

II. Araştırmanın sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 11 – II . Araştırmanın Sonuçları

II. Araştırmanın Sonuçları			
Öncelik Sırası	Güçlük veya Neden Konu Başlığı	Belirtilen Güçlük veya Neden (Adet)	Belirtilme Oranı (%)
1	Güvenlik Gereksinimi	79	74,53
2	Şube Gereksinimi	22	20,75
Diğer	Diğer Güçlükler veya Nedenler	5	04,72
Toplam		106	100,00

3.4 Bulgular ve Tartışma

I. Araştırmanın Sonuçlarına göre :

KOBİ'ler finansal sorunlarını finansal sorun konu başlıkları olarak verilen ödeme güçlükleri, kredi kullanma güçlükleri, tahsilat güçlükleri (açık hesap, çek, senet vb.), vergi yükümlülükleri ve kayıt dışılıkla ilgili güçlükler ve bankacılık hizmetleri ile ilgili güçlükler şeklindeki önem sıralamasına göre yaşamaktadırlar.

Ödeme ve tahsilat yöntemleri ile ilgili olarak toplam % 44,36 oranında sorun yaşamaktadırlar ve sorunları fon yönetimi veya akışı dolayısıyla nakit yönetimiyle ilgilidir.

Vergi ve kayıt dışılık vergi oranlarının yüksekliği ve çoğunluğu nakit alışverişi ile gerçekleşen kayıt dışılığında yaklaşık % 10 ' luk bir payı bulunmaktadır.

Ayrıca, kredi sağlamakta güçlükleri düşük özsermaye yapıları nedeniyle teminat ölçütlerini sağlamamakla ilgili yaşadıkları varsayılabilir.

Özgün bankacılık hizmetlerinin yüksek ölçekli KOBİ'ler için verilmesinden ötürü sorun yaşamaktadırlar.

II. Araştırmanın Sonuçlarına göre ise:

KOBİ'ler E – Finansın günümüzdeki yükselen değeri konumunda olan internet bankacılığında güvenlik sorunları nedeniyle yararlanma güçlüğü içinde bulunmaktadır.

Özellikle para yatırma ve belgelendirme ile ilgili olarak ise şube bankacılığının internet bankacılığını tamamlamak zorunda olduğunu belirtmişlerdir.

Buna göre; KOBİ'lerin internet bankacılığını kullanmama veya kullanamama nedenleri ile ilgili internet bankacılığı E – Finans çözümünün yetersizliklerini gidererek E – Finansın önerilen başka bir modelinin de KOBİ'lerin finansal sorunlarına fon yönetimi ve nakit akışı ile ilgili olarak çözüm olabileceğini belirtmek KOBİ'leri, bankacılık sistemini ve vergi ile kayıt dışılığın önlenmesi ile ilgili olarak kamu maliyesini ferahlatmak adına E – Finansın günümüzdeki en ön

plandaki gelişimi olan internet bankacılığının KOBİ'ler tarafından kullanılmama nedenlerini ortadan kaldıracak E – Finans kapsamındaki yeni bir makro model ortaya konulabilir ve kullanılması özendirilebilir.

Model çalışmanın takip eden bölümünde tanıtılarak ispata yönelik tespitler teorik ve nitelikli veriye dayalı olarak sunulmuştur.

Model ile, E – Finansın KOBİ'lerin finansal sorunlarına çözüm getirebilme potansiyeli; internet bankacılığının yetersiz olduğu konuları giderebilecek yine E – Finans savunulmuştur.

Kısa sürede uygulamaya konulabilecek model; bankacılık sektörü için KOBİ bankacılığı için yeni bir hizmet, kamu maliyesi için kayıt dışılığın önlenmesine yeni bir araç ve KOBİ'leri E – Finans kullanarak finansal sorunlarını çözebilecekleri ve yeterince değerlendiremedikleri fon akışından yararlanabilecekleri yeni bir yöntem sunulmaktadır.

BÖLÜM 4

BÖLÜM 4

4. Model

E – Finans faaliyetlerinin varolan ve yeni geliştirilecek teknolojik desteklerle piyasa uygulamalarına yönelik katkılarının artırılabilmesi KOBİ'ler açısından değerlendirilmiş ve bu çalışmayla e-finansın KOBİ'lerin fon yönetimine olası katkıları ortaya konularak, geliştirilen modelin uygulanabilirliği tartışılmıştır.

Çalışma; makro ölçekte KOBİ'lerin finansal yönlerinin güçlendirilmesine alternatif bir yaklaşım önermektedir. Önerilen yeni yaklaşım fon kullanma konusunda yetersizliklerinin yine kendi kaynaklarıyla optimizasyonunu amaçlamaktadır.

4.1 Modelin Özellikleri

Model literatürde bulunan elde bulundurulması gerekli bir optimum nakit formülünden hareketle nakit tutma veya bulundurmanın optimum değerinin de nakdin mutlaka gerekli olacağı bir alt sınır düzeye kadar değerlendirilebileceğini; fonlanabileceğini ve ödeme – tahsil aracı olarak kullanılabilmesini ortaya koymaktadır.

Model için BAT modelinin (Baumol – Allais ve Tobin) nakit bulma maliyetleri ile bulundurma maliyetlerinden oluşan klasik formülü ele alınmıştır²⁷.

²⁷ ERCAN, K. M., ve Ü. BAN, Değere Dayalı İşletme Finansı, Finansal Yönetim 11.3 s.288 – 291, Gazi Kitabevi, Ocak 2005.

Böylece,

Q = Nakit Tutarı

$Q/2$ = Ortalama Nakit Düzeyi

M_t = İşlem Maliyeti

I = Dönem İçinde Gerekli Nakit Tutarı

M_b = Nakit Tutmanın Fırsat Maliyeti

ise ;

$$Q = \sqrt{(2 \cdot I \cdot M_t / M_b)}$$

Bu konuda aşağıda belirtilen maliyet eşitliğinde Q 'nun türeviyle elde edilmektedir.

BAT modelinde Toplam Maliyet (TM) ; Toplam İşlem Maliyetine ($[(I/Q) \cdot M_t]$) Toplam Bulundurma Maliyeti ($[(Q/2) \cdot M_b]$) eklenerek hesaplanmaktadır²⁸.

$$TM = [(I/Q) \cdot M_t] + [(Q/2) \cdot M_b]$$

²⁸ BAT modeline alternatif bir yaklaşım olan Miller – Orr modelinde ise rastlantısal olarak süren nakit akışlarının varyansı dikkate alınmaktadır. Optimum nakit düzeyini işlem ve fırsat maliyetlerinin birbirine eşit oldukları noktada kabul eden BAT modeline alternatif olarak, Miller – Orr belirli bir düzeyde toplam nakit maliyetlerinin minimum olduğunu ortaya koymaktadır. Önerilen model ise zorunlu nakit dışında tüm nakit varlığın fonlanmasını esas aldığından işlem ve fırsat maliyeti belirleyici olmaktadır. Dolayısıyla, önerilen model için BAT yaklaşımı esas alınmıştır.

Model ise eşitliği şu şekilde ele almaktadır:

$$Q = \sqrt{(2 \cdot I \cdot M_t / M_b)}$$

ise bir KOBİ herhangi bir dönemde elde bulunan nakit miktarı (E) ;

$$E_k \leq Q \leq E_b$$

olarak optimum nakit miktarına eşit ondan büyük (E_b) veya (E_k) küçük olabilir.

Zorunlu olarak elde bulundurulması gereken Nakit Miktarı (Q_z) ise ;

$$Q_z < Q$$

varsayıldığında;

Q_z 'nin (E_b) ile farkı veya (E_k) için Q_z 'nin küçük olduğu tüm nakit değerlendirilebilir. Dolayısıyla; model ile KOBİ'ler elde bulundurabilecekleri atıl durumdaki nakit miktarını onlara özel olarak türetilen bir çeşit Likit Fon'a (**TrKOBİ B Likit Fon**)yatıracaklardır.

$$Q = [(\text{TrKOBİ B Likit Fon Payı Miktarı} \times \text{Fon Birim Değeri}) + (Q_z)]$$

$$\text{TrKOBİ B Likit Fon Payı Miktarı} \times \text{Fon Birim Değeri} = (Q - Q_z)$$

Model ile KOBİ'ler elde atıl durumda bulundurdukları tüm nakiti anında TrKOBİ B Likit Fon 'a yatıracaklar ve değerlendireceklerdir.

Q 'dan elde edilecek fayda (E_b) veya (E_k) miktarının fonlanmasıyla elde edilecek getiri ile birlikte artabilecektir.

Model KOBİ'lerin halihazırda kullanıyor olabilecekleri kurumsal / ticari banka veya kredi kartları yardımıyla elde bulundurdukları ve Q_z miktarını aşan tüm nakdi TrKOBİ B Likit Fon'a anında eşzamanlı olarak dönüştüreceklerdir.

Bankalar tarafından yatırım fonları kapsamında sunulan B tipi likit fonlar, sunan bankanın adı ile anılmaktadırlar. Çalışmada modele genel bir ad verilerek (TrKOBİ B Likit Fon) tasarlanmıştır.

Günümüzde finans sektöründeki genel eğilim doğrultusunda; her bir banka kendi adını taşıyan bir likit fonu dönüştürerek ya da yeniden oluşturarak sunabilecektir. Böylece; bankalar arası rekabet sayesinde fonun getirisi, sunduğu olanaklar veya bağlı hizmetler de gelişebilecektir.

Çalışmada model bir makro araç olarak en genel haliyle sunulmuştur.

İşletmelere bankalar tarafından sunulan ticari banka – kredi kartları ile işletme adına yapılan ödemeler dolayısıyla harcamaların yönetilmesi ve nakit akışlarını düzenlemesi kısmen sağlanmaktadır. Nakit avans uygulamasına imkan sağlamakta ve fonlama maliyetlerini kısa vadede düşürmektedir. Ayrıntılı raporlamalar sayesinde ise denetimi kolaylaştırır. Kullanım miktarları yüksek kartlara hediyelere nakde dönüştürülebilir puanlar da hizmet kapsamında yer almaktadır.

Model için KOBİ ölçeğindeki işletmelerin halihazırda sahip oldukları bankalar tarafından sunulan ticari banka – kredi kartlarının özellikleri yapılacak yenilemelerle geliştirilerek ve kartları yeni edinecek KOBİ'lere ise bu kapsamdaki özellikleri taşıyan kartlar sunularak bir çeşit akıllı ödeme ve tahsil kartı (**KOBİFonKart**) sunulacaktır. Mevcut POS cihazlarında merkezi yazılım güncellenmesiyle KOBİ'ler kartları ödeme – tahsil ve nakdi fona dönüştürme aracı olarak kullanacaklardır.

KOBİ, fona dönüştürülen nakit ile belirli bir yatırım fonu satın alacak veya aynı yolla satacaktır.

Yatırım fonu olarak düşük risk ve vergi yükümlülükleri (yapılacak yeni vergi düzenlemeleriyle muafiyet kapsamına alınabilecek olduğundan) içerdiğinden B tipi fonlar tercih edilmiştir²⁹. Diğer yatırım araçlarına göre düşük getiri ise risk üstlenme maliyeti yüklenmemek nedeniyle fırsat maliyeti kabul edilecektir. B Tipi fonlar içinde ise risk ve likidite açısından en uygun fon olan B Likit Fon yöntemi kullanılacak ve KOBİ'lerin nakit düzeylerine göre değerlendirebilecekleri bir B Tipi Likit Fon (**TrKOBİ B Likit Fon**) oluşturulacaktır.

Modelin KOBİ'ler tarafından kullanılmasıyla elde edilecek veri tabanı; Bankalararası Kart Merkezi veya asıl mutabakatın sağlanacağı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından sınıflandırılarak; bankaların KOBİ'lerin kredi başvurularını değerlendirirken kullanabilecekleri ve eşzamanlı ve online ekran ile ulaşabilecekleri bir ölçüte dönüştürülebilir.

KOBİ'lerin modelin öngördüğü fonun kullanımındaki performansları belli dönem aralıkları için değerlendirme ölçütü olarak kullanılabilir.

Buna göre ölçüt, TrKOBİ B Likit Fon devir hızı olacaktır.

TrKOBİ B Likit Fon Devir Hızı = Alınan / Satılan Fon Adedi

²⁹ Yatırım fonları A ve B tipi olmak üzere iki grupta toplanmaktadır. A tipi fon içeriğinde hisse senedi, hazine bonosu ve repo barındıran ve getirisi bu yatırım araçlarının getirisine göre değişen fonlardır. B tipi fon ise içeriğinde repo ve / veya hazine bonosu içererek ve getirisi bu yatırım seçeneklerinin getirisine göre şekillenen fon türüdür.

Alınan TrKOBİ B Likit Fon Adedi; belirli bir zaman veya dönemde, KOBİ'nin eldeki nakit varlığını fonlayarak elde ettiği veya diğer KOBİ'lerden alacak olarak yeni tahsil ettiği veya belli vadelerde tahsil edeceği fon adedini belirtmektedir.

Satılan TrKOBİ B Likit Fon Adedi ise; belirli bir zaman veya dönemde, KOBİ'nin nakit ihtiyacı nedeniyle bozdurmak zorunda kaldığı veya diğer KOBİ'lere yaptığı fon adedi ile belli vadelerle yapacağı fon adedini ifade etmektedir.

TrKOBİ B Likit Fon Devir Hızı olarak adlandırılan oran 1 'den büyük olduğu kısım ölçümlendirilerek belirli bir ödeme planı ve vade içinde bankalar tarafından KOBİ'ler için borçlandırma ölçütü olarak; risk ölçütü olarak veya firma değeri kapsamında değerlendirilebilecektir.

Bu işlem için POS (Point of Sale; Satış Noktası) terminallerini kullanacaklardır.

Model için kullanılacak platform olarak KOBİ işletmelerinin çoğunda bulunan veya edinilme maliyeti internet bankacılığının kullanımı için gereken donanım ve yazılım maliyetinden çok daha küçük olan POS ağı tercih edilmiştir. POS terminalleri internet bankacılığındaki güvenlik sorunlarını içermemektedirler. Bankaların ve diğer finans kuruluşlarının banka ve kredi kartlarının işlemlerinin işletmelerdeki telefon hattına bağlanan POS terminallerinde veya sanal ortamdaki internet sayfası görünümünde çalışan Sanal POS terminallerine uygulanarak hizmet veren elektronik iletişim ağı POS ağı olarak ifade edilebilir. Kredi kartlarının geçerliliğini anlık olarak şifrelenen dial-up çevirme ile sağlamaktadır. POS sistemleri kartların sunucu ile doğrudan erişimini ve online provizyon alınmasını sağlamaktadır. Kartı bilgilerinin yetkisiz kullanımı, kopyalanması veya şifre çözümü sayılı ve marjinal güvenlik açıklarını oluşturmaktadır. Sanal POS cihazlarının internet kart bilgisi girişi sırasında

kullanılması ile ilgili güvenlik sorunları ise internet ortamına özgüdür. Türkiye çapında POS ağı, kesintisiz dial-up ve uydu hatları ile desteklenmektedir. Tatil günleri belirli saatlerde, hafta sonu günleri belirli bölgelerde işlem sayısına bağlı olarak yaşanabilen yoğunluklar, ve telekomünikasyon alt yapısı ile ilgili nadiren gerçekleşen sorunlar dışında kullanımında güçlük yaşanmamaktadır.

Model için en önemli merkez konumunda olacak BKM gerçekleştirdiği faaliyetlere ek olarak aynı platformda yazılım ve donanım zenginleştirilmesi ile POS makinelerinden gelecek bilgileri ilgili banka ile ve TCMB nezdinde mutabakat vererek paylaşacak gelen nakit karşılığı banka tarafından fona dönüştürülerek müşteri KOBİ hesabına alacak kaydedilecektir. Alacak için kullanılabilirlik eş zamanlı verilecek ancak gerçek valör nakit bankaya ATM yatırıldıysa kontrolünden veya banka şubesine yatırıldıysa yatırıldığı an verilecek bu valör süresi 2 ila 5 gün olarak tasarlanabilir (KOBİ'ler için banka şubesine eleman gönderme ortalama haftada 1 olarak kabul edilirse, valör süresi oldukça rasyoneldir).

Valör süresi (3 gün) içinde söz konusu nakdi ilgili banka hesabına fiziksel olarak yatırmadıkları veya başka yöntemlerle borç bakiyesini kapatmadıkları takdirde borç temerrüde düşecek ve daha önceden bankalar tarafından yapılan anlaşma çerçevesinde tahsili gerekirse icra yoluyla sağlanacaktır. 3 gün içinde yatırdıkları takdirde ise fon değeri getirisi ile birlikte KOBİ'ye yarar sağlayacaktır.

Valör kazanma süresi içinde ve sonrasında başka ödemeleri için veya tahsilatları için diğer taraflara (tedarikçi, banka, vergi dairesi vb.) yine aynı yolu kullanarak ödeme yapabilecekler veya tahsilde bulunabileceklerdir.

Sonuçta, valörü olmayan kullanılmayacak durumdaki bu kaydi tasarrufu ödeme ve tahsil aracı olarak kullanılabilir kılınmaları için valör kazanma süresi 3 gün olarak kabul edilecektir.

Bu zaman aralığında müşterinin bankaya karşı yükümlülüğü bir çeşit çek kesme olarak kabul edilecek valör kazanma adına son yatırma tarihini aşan KOBİ'ler daha önce belirlenen ve ekonominin durumuna göre bankalar tarafından güncellenecek faiz oranı üzerinden borçlandırılacaklar ve yeni yekunu ödemek zorunda kalacaklardır.

Zamanla birçok KOBİ'nin atıl fonlarını değerlendirebilecekleri TrKOBİ B Likit Fon kullanımı artabilecektir.

Model ile KOBİ'lerin taraf olduğu fon akıllı işlemlerindeki atıl nakit bankacılık sistemine hızla geri dönecek veya nakdin piyasadaki kullanımını daha azaltacağından para buldurmanın maliyeti getiriye dönüştürülerek fon yönetimi kolaylaşacaktır.

Modelin önerdiği nakdi fona dönüştürme işlemini ödeme – tahsil amaçlı kullanım hızı ve valör kazanma ile ilgili sorunsuzluk bir veri tabanı yaratarak kredi ihtiyacı içinde bulunan KOBİ'ler için bankaların değerlendirebilecekleri bir ölçüt olarak kullanılabilir.

Sayıda çok miktarda KOBİ'nin bulunduğu ve modeli kullandığı ortamlarda ise nakdin toplanması bankaların veya dış kaynak kullanımıyla başka firmalara belli teminat değerlerine kadar yaptırdıkları bir talimatlı veya aramalı toplama hizmetine dönüşebilecektir.

Modelin kullanılması ile KOBİ'ler tarafından sıkça başvuru alan ve çeşitli finansal zorluklara neden olan; çek, senet, açık hesap ve benzeri ödeme – tahsil araçlarına yeni bir alternatif yaratarak yaşanan olumsuzlukları azaltabilecektir. Model, KOBİ'lere ödeme ve tahsilatları ile ilgili olarak fon yönetimi kolaylığı sağlayacaktır. Kısa vadeli finansal planlama, eşgüdüm ve kontrol model ile KOBİ'ler için daha kolay kullanılabilir teknikler olabilecektir.

Ayrıca, model sayesinde KOBİ'lerin faaliyetlerinde iskontolu tedarik ve satış işlemlerinde bir toplam azaltan etkisi yaratarak, iskontonun fon akışı üzerindeki olumsuz etkilerini de azaltacaktır. Çünkü; zamanla fonun birim değeri yükseldikçe; KOBİ'ler için fon adedi üzerinden iskonto yapmamak daha rasyonel bir davranış olacaktır.

4.1 Modelin Uygulanabilirliğine Yönelik Tespitler (Tespit 1 – 30)

Tespit 1

Model için kullanılacak KOBİFonKart'ların KOBİ'lerin halihazırda kullandıkları ticari kredi kartlarına veya kurumsal vadesiz tasarruf hesaplarına ait banka kartlarına modelin öngördüğü özellikler tanımlanarak yenilenebilirler.

Böylece ilk aşamada kullanılabilirliğin hızla sağlanması mümkün olacaktır.

Tespit 2

Model ile KOBİ piyasa mekanizmasının güçlendirilmesi için KOBİ piyasasındaki fon ve nakit akışının standardizasyonu ve sonuçta KOBİ piyasasını düzenleyen ve denetleyen kurumların yeni bir araçla donatılması ve KOBİ piyasasına yardımcı finans sektörünün yeni bir ürünle donatılmaları amaçlanmaktadır.

İstikrarın kalıcı olması ve sürdürülebilirliğin sağlanması konusunda da modelin katkısı olacaktır. Model ile geleneksel denetim ortamına fon ve nakit akışını denetleyen yeni bir araç da kazandırılmış olacaktır.

Tespit 3

Türkiye’de Yatırım Fonlarının Finans sektörü aktifleri içindeki payı artmaktadır. TrKOBİ B Likit Fon bu eğilimle örtüşecektir.

Tablo 12 – Türkiye’de Finans Sektöründeki Finansal Aktiflerin Gayri Safi Milli Hasılaya (GSMH)Oranı (%)

Türkiye’de Finans Sektöründeki Finansal Aktiflerin Gayri Safi Milli Hasılaya (GSMH)Oranı (%)				
Aktif Türü	2001	2002	2003	2004
Para ve para benzeri araçlar	60	51	44	47
<i>Nakit</i>	3	3	3	3
<i>Mevduat</i>	57	47	41	44
<i>TL</i>	25	21	22	25
<i>Döviz</i>	32	26	19	19
<i>Repo</i>	2	1	<1	<1
Sermaye Piyasası	107	76	82	93
<i>Hisse Senedi (piyasa değeri)</i>	38	21	27	32
<i>Bono ve Tahvil</i>	68	55	55	55
<i>Kamu</i>	68	54	55	54
<i>Özel</i>	<1	<1	<1	<1
Yatırım Fonu	1	2	4	6
TOPLAM	167	127	126	140

Kaynak : TCMB, SPK, TBB³⁰

³⁰ Türkiye Bankalar Birliği (TBB) Yayını, Türkiye’de Finansal Sektör ve Bankacılık Sistemi, Mart 2005; s. 11 ; Erişim Tarihi : 14.03.2005;
<http://www.tbb.org.tr/turkce/yayin/TBBBrosur10032005.pdf>

Tespit 4

Türkiye’de Finans Sektörü büyüklüğü henüz dünyadaki gelişmekte olan ülkeler düzeyinde değildir. Gelişim için bankacılık sektörüne doğru fon akışının sürmesi gerekmektedir. Model bu fon akışını artırma etkisine sahip olacaktır.

Tablo 13 –Dünya ve Türkiye’de Finans Sektörünün Bazı Büyüklüklerinin Gayri Safi Yurt İçi Hasıla’ya (GSYİH) oranı (%)

	Dünya	Avrupa Birliği (AB)	ABD	Gelişmekte Olan Ülkeler	Türkiye
Ticaret Bankaları Aktifleri	112	173	52	78	70
Sermaye Piyasası	230	233	321	84	82
Hisse Senedi	86	74	130	47	27
Borç Senetleri	144	159	191	37	55
Kamu	56	60	46	23	54
Özel	88	99	146	15	<1
TOPLAM	342	405	373	162	152

Kaynak : World Economic Outlook, 2003 ve TBB³¹

³¹ TBB, a. g. e. , s.11

Tespit 5

Model kullanılan çek sayısını ve çeklerin miktarını azaltacağından karşılıksız çek sorununa çek kullanımını azaltarak çözüm olacağından takas odalarının iş yükünü azaltan bir etki yaratacaktır.

Hem bankaların bu konudaki zaman ve işgücü tasarrufu sağlaması hem de TCMB'nin gözetim ve denetim yükünü azaltması sayesinde bankalar ve TCMB tarafından cazip olacak Bankaların ve TCMB'nin bu azalmadan ortaya çıkacak zaman, is gücü ve kaynak ile modelin işleyişine ayırmaları gereken kaynak sağlanacaktır.

Tespit 6

Ülkemizde imalat sanayinin yanı sıra çoğunlukla nakit ödeme ve tahsil araçlarını kullanan toptan ve perakende ticaret sınıfındaki KOBİ'lerin de teşvik edilmeleri ile Basel II kriterlerine yönelik olarak da desteklenmeleri model ile kısmen sağlanabilecektir³².

³² Bknz. YILMAZ, 2003: GSİS 2002'ye göre Toplam İşletmeler içinde İmalat Sanayi payı % 32,5 iken ona en yakın paya Toptan ve Perakende Ticaret % 31,7 ile sahiptir.

Tespit 7

Model için KOBİ'lerin kredi edinme sorununa yönelik öneri ise KKB nezdinde oluşturulacak referans veri tabanının kullanılması mümkündür.

Böylece, Kredi Referans Sistemini kullanacak bankalar ve BDDK izni ile tüm finans kuruluşları KOBİ'lere kredi sağlama konusunda risk ölçümü yapabileceklerdir.

Model ile önerilen KOBİFonKart sayesinde herhangi bir KOBİ'nin KOBİFonKart tahsil ve ödeme devir hızı da kredi verenler için bir değerlendirme ölçütü oluşturabilir. KOBİFonKart'ın tahsil ve ödeme devir hızı bilgileri KKB'nin BKM ile entegrasyonu ile sağlanabilecektir.

Tespit 8

Türkiye'deki Bankacılık Sisteminde bulunan bankalar toplam aktif büyüklüklerine göre sıralandıklarında ilk on bankanın toplam aktifler, toplam mevduat ve toplam krediler içindeki ortalama payları yaklaşık % 81,3 düzeyindedir. Ekonomide bulunan KOBİ'lerin ilişkide olduğu bankalara bu değer yansıtıldığında KOBİ'lerin çoğunlukla bu bankalarla çalıştıkları varsayıldığında; ilk on bankanın modeli benimseyerek müşterilerinin kullanımına sunduklarında çok hızlı ve yaygın biçimde KOBİ'ler tarafından kullanılacağı değerlendirilebilir. Böylece, modelin KOBİ'ler tarafından kullanımının yaygınlaştırılması sorunu da çözülebilecektir.

Tablo 14 – Türkiye 'de Bankacılık Sektörü Gelir Yapısı (Milyon YTL)

	2002	2003	2004
Net Faiz Geliri	12799	11258	17599
Net Ücret ve Komisyon Geliri	3200	3975	5335
Temettü Gelirleri	130	343	552
Net Ticari Kar	892	6726	2193
Sermaye Piyasası İşlem Karları (Net)	3262	5095	1819
Kambiyo Karı (Net)	-2370	1631	374
Diğer Faaliyet Gelirleri	3863	2870	2276
Vergi Öncesi Kar	3522	8135	8987
Vergi Karşılığı	-1152	- 2458	2657
Net Kar	2357	5677	6330

Kaynak : Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), TBB³³

³³ TBB a. g. e. ; s: 19

Tespit 9

Türkiye’de faiz oranlarındaki düşüş nedeniyle; bankaların net faiz gelirlerinin operasyon gelirlerine katkısı artmıştır. En önemli gelir artışı ise net ücret ve komisyon gelirlerinde gerçekleşmiştir. Sermaye piyasası işlemlerinin faaliyet gelirlerine katkısı ise azalmaktadır.

Bu bakımdan model ile önerilen KOBİ fon ile net ücret ve komisyon geliri artışı sürebilecek ve böylece bankaların ödeyecekleri vergi miktarı da artarak bankacılık sektörünün kamu maliyesine katkısı sürecektir.

Amacı, tasarruf sahiplerinin haklarını ve bankaları düzenli ve güvenilir biçimde çalışmasını tehlikeye sokabilecek ve ekonomide önemli zararlar doğurabilecek her türlü işlem ve uygulamaları önlemek, kredi sisteminin etkin şekilde çalışmasını sağlamak olan BDDK; Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) güvencesinde bankacılık sistemi kapsamına girecek modelin de risk - güvencesi olacaktır.

Bankaların model açısından üstlenecekleri riskler ise BDDK Risk Yönetimi ve Gözetim Teknikleri Dairesi ile TBB Risk Yönetimi ve Uygulama Esasları Çalışma Grubu’nun işbirliği ile bankaların BDDK’ya iletecekleri yasal raporların (Risk Matrisi vb.) kapsamı genişletilerek kontrol altında tutulabilecektir.

TBB ise bu kontrol görevini bankaların temsilcisi sıfatıyla; bankaların çıkarlarını korumak, bankacılık sisteminin büyümesi, sağlıklı biçimde çalışması ve bankacılığın gelişmesi, rekabet gücünün artırılması ve haksız rekabetin önlenmesi amaçları nedeniyle üstlenebilecektir.

Tespit 10

Türkiye’de Bankacılık Sektörünün net takipteki alacakları oldukça azalmış durumdadır. Dolayısıyla burada yeni bir girişim gerçekleştirmek üzere risk alma payı bulunmaktadır. Bu kaynak sayesinde, modelin gerektirdiği kaynak buradan sağlanabileceği gibi içerdiği risklere de karşı konulabilir.

Tablo 15 – Türkiye ’de Bankacılık Sektörünün Takipteki Alacakları ve Özel Karşılıkları

Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Takipteki Alacakları ve Özel Karşılıkları				
	2001	2002	2003	2004
Takipteki Alacaklar	13886	10430	8628	6301
Özel Karşılıklar	6518	6691	7642	5588
Takipteki Alacaklar (Net)	7368	3739	986	713

Kaynak : BDDK, TBB³⁴

³⁴ TBB a. g. e. ; s: 18

Tespit 11

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından yönlendirilen para politikası içinde piyasadaki nakit YTL , dolaşımdaki para model ile daha fazla kontrol altında tutulabilecektir³⁵.

³⁵ Para Tabanı Aralık 2004 'te 19,19 Katrilyon TL iken 2005 Mayıs ayında 26,8 Katrilyon TL olarak gerçekleşmiştir. Bknz. www.tcmb.gov.tr ; Para Politikası Raporları 2004, 2005.

Tespit 12

Bankaların son zamanlarda reklam ve tanıtım faaliyetlerinde buldukları işletme bankacılığı, KOBİ bankacılığı veya kurumsal bankacılık hizmetleri arasında tanımladıkları ve KOBİ'lere yönelik ürün, hizmet ve uygulamalar doğrudan KOBİFonKart modelini de içerecek şekilde hızlı ve kolay biçimde güncellenebileceğinden modelin yaygınlaşması bu şekilde de sağlanabilecektir.

Tespit 13

Türkiye’de bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankalar bilgi teknolojilerini sadece müşterilerine yönelik olarak değil kendi iç-kurumsal işlemlerin ve bankalararası ödeme, aktarım ve takas sistemlerinde veya doğrudan borçlandırma ve elektronik çek (e – çek) takasında da kullanılmaktadırlar.

Bu bakımdan değerlendirildiğinde; model için platform olarak seçilen POS ağı farklı bankalar tarafından tesis edilmiş, sağlanmış veya ürettirilerek işletmelerin kullanımına sunulmuş POS cihazlarında başka bankaların KOBİFonKartları da BKM tarafından gerçekleştirilecek yazılım güncellemesiyle doğrudan ve hiçbir ekstra özellik gerektirmeden kullanılabilir.

Sonuçta; ara mutabakat mevcut POS ağında da banka veya kredi kartları için aynı biçimde kullanılabilir.

Tespit 14

POS cihazlarının kullanımı kullanıcının bilgi ve tecrübe gereksinimi açısından internet bankacılığına göre daha kolay ve risksizdir. Çünkü; internet bankacılığını kullanmama nedenleri veya kullanmayı tercih etmeme nedenleri arasında bulunan güvenlik riskleri POS ağında aynı ölçüde bulunmamaktadır.

POS işlemlerinde kartı okuyan POS cihazı anlık şifrelendirilmiş kart ve işlem bilgilerini yine anlık ileti ile çevirmeli ağ (dial – up) yardımıyla hizmet sunucusuna veya mutabakat merkezine bağlanmakta; şifreyi çözerek onay veren merkez onayı şifreli biçimde geri göndermekte ve bağlantı kesilmektedir.

Bu bakımından model için POS ağının tercih edilmesi anlamlıdır.

Tespit 15

Türkiye’de bankaların tesis maliyeti yüksekliği ve belli potansiyelleri içermesi gereken noktaların azlığı nedeniyle ATM’lerin sayısını % 5 oranında arttırabildikleri görölmektedir.

Buna karşılık POS cihazlarının sayıca % 27 oranında ve oldukça hızlı biçimde arttığı görölmektedir.

Buna göre; önerilen model için kullanılacak platform olarak daha çok sayıda işletmeyi ve özellikle perakende ticaret işletmesi olan KOBİ’lerin tümünü halihazırda kapsamaması nedeniyle POS ağı tercih edilmiştir.

Tespit 16

Türkiye'deki Bankacılık Sisteminde bulunan bankalar toplam aktif büyüklüklerine göre sıralandıklarında ilk on bankanın toplam aktifler, toplam mevduat ve toplam krediler içindeki ortalama payları yaklaşık olarak % 81,3 düzeyindedir. Modeli benimsemesi halinde ilk on banka sayesinde kısa sürede yaygınlaştırılması mümkün olacaktır. İlk on bankanın herhangi model için finansal kaynak ayırabilmesi oldukça olanaklıdır.

Tablo 16 – Bankacılık Sisteminde Yoğunlaşma (%)

BANKACILIK SİSTEMİNDE YOĞUNLAŞMA (%)				
Toplam Aktiflere Göre İlk On Banka Payı	2001	2002	2003	2004
Toplam Aktif	80	81	82	82
Toplam Mevduat	81	86	86	86
Toplam Krediler	80	74	75	76

Kaynak : TBB³⁶

³⁶ TBB a. g. e. ; s: 17

Tespit 17

Ödeme sistemleri, ekonomide değişimi kolaylaştıran araçları, kurumsal ve örgütsel yapıyı, işletim süreçlerini ve haberleşme ağını kapsamaktadır. Mali sistem içinde finansal risklere, güvenilirliğe ve hızlılığa yönelik olarak ödeme sistemlerinde de büyük gelişmeler; para otoritelerini para politikasında güçlü ve etkin ödeme sistemlerine sahip olma ve ödeme sistemi bağlantılı gelişebilecek risklerden kaçınılmasına katkıda bulunacak yönde çalışmalara yöneltmiştir. Ödeme sistemleri ile bankalararası fon aktarımlarında etkinlik, ödeme riskinin asgarileştirilmesi, fon yönetiminde kolaylık sağlama ve bankacılık sistemine yeni hizmetler sunma fırsatı verilmesi amaçlanmaktadır. Teknoloji, özellikle ödeme sistemlerinde önemli değişikliklere neden olmuş ve bankacılık sektörünün konusu olan paranın işlevi değişerek elektronik ortamda kaydi para aktarımına dönüşmüştür. Merkez bankalarının eşgüdümünde güvenilir ve hızlı işleyen bir ödeme sistemi, riskleri ortadan kaldırabilmenin yanı sıra para politikalarının etkinliğini de artırmaktadır. Kesintisiz ödeme gerçekleştirmeleri, piyasalarda istenmeyen likidite hareketlerini engellemede rol oynayabilmektedir³⁷.

Bu bakımdan model; merkez bankasının ödeme sistemleri için öngördüğü amaç ve düzenlemelere katkıda bulunabilecektir.

³⁷ TCMB, Ödeme Sistemleri, <http://www.tcmb.gov.tr/yeni/osi/I1Tr.htm>, Erişim Tarihi: 12.12.2005

Tespit 18

Model ile KOBİ'lerin " KOBİ'ler için Avrupa Şartı'na göre öncelikler " kapsamında; vergilendirilmeleri ve finansmanlarının teşviki ile teknolojik kapasiteleri - bilgi ve iletişim imkanlarının - geliştirilmesi kısmen ve birlikte sağlanabilecektir.

Model için yapılacak düzenlemelerle yatırım fonuna yönelik vergi muafiyeti (çok düşük ya da % 0 stopaj uygulanması vb.) sağlaması özendirme yaratabilecektir. Vergi denetimi amacıyla kasa hesabı ya da fon modeline entegre edilecek muhasebe sistemi içinde oluşturulacak yeni bir nazım hesap ile fon ekstre bilgileri karşılaştırılarak uyum şartı aranabilir.

Tespit 19

Makro ekonomi teorisinde Keynesgil görüŖe göre; para talebi veya likidite tercihi, ekonomide birey ve kurumların; iŖlem, ihtiyat ve spekülasyon güdülerine göre deęiŖmektedir. Para arzı ise dolaŖımdaki kağıt ve madeni para ile kaydi paranın toplamıdır. Denge faiz haddinin deęiŖmesi, ancak para arz ya da para talep eğrilerinin kayması sonucunda söz konusu olacaktır. Para talebi sabitken, toplam para arzının artırılması, faiz düzeyinin düşmesine neden olmaktadır. Likidite talebindeki durağanlık nedeniyle, para arzının artmasına karŖı faiz oranının düşmemesi sonucuna likidite tuzağı adı verilmektedir. Buna göre, para arzı arttırılrsa da, elde atıl para tutma nedeniyle kaybedilen faiz çok düşük olduğundan, paranın elde tutulması tercih edilebilmektedir³⁸.

Model elde bulundurulan atıl para miktarını azaltmayı amaçladığından ekonomide bulunabilecek veya oluşabilecek likidite tuzaklarına göreceli bir güvenlik oluşturabilecektir.

Ayrıca; elde atıl bulundurulan nakdin bankacılık sistemine kazandırılması borç verilebilir fon miktarını arttıran ve faiz istikrarına yardımcı bir düzlem oluşturabilecektir.

³⁸ Tuzaktan kastedilen faiz oranının düşmemesi sonucu yatırımların ve dolayısıyla GSMH düzeyinin deęiŖmemesidir. Ayrıntılar için Bknz. PARASIZ, İ., Modern Makro Ekonominin Temelleri, İkinci Baskı, s.137, Ezgi, Bursa 2000.

Tespit 20

Piyasada kredi kartı ile yapılan ödemelerin işletmelerin kayıt dışı davranabilmesini imkansızlaştıran zorunlu ve mutlak karşılık şeklinde yapılan satışı belgelendirdikleri ve ilgili vergileri ödemek konusunda kayıt dışı davranmadıkları etkileri yaratan düzenlemelere paralel olarak modelin ödeme veya tahsil aracı olarak kullanılması sürecinde vergi ile ilgili yükümlülüklerden kaçınamamalarının sağlanacağı entegre vergi denetimleri; piyasada genellikle nakit üzerinden yürütülen kayıt dışılığın azalmasına katkıda bulunacaktır.

Bu bakımdan model, vergi denetiminde bir yardımcı araç olarak kullanılabilir ve kamu maliyesinin denetim maliyetlerini sunulacak vergi muafiyet veya istisnalarına değecek miktarda azaltabilecektir.

Tespit 21

Türkiye’de ödenen vergilerdeki vergi denetimi sonrası matrah farklarına göre kayıt dışılık 1985 – 2001 yılları ortalamasıyla % 65,7 olarak tahmin edilmektedir. Türkiye’de GSMH’ya göre basit parasal oran³⁹ yöntemiyle yapılan analizler sonucu ise kayıtdışılık GSMH’nın yüzdesi olarak 1968 – 2001 yılları arası ortalama % 45,0 iken 1991 – 2001 yılları arasında ise % 59,0 olarak artma eğilimi içinde tespit edilmiştir.

Kayıtlı Ekonomiye geçiş için öneriler kapsamında; belgeli alışverişin düzeninin yerleştirilmesi de bulunmaktadır. Tespit 20’deki açıklamalarla birlikte değerlendirildiğinde piyasadaki para miktarını daraltabilme etkisi ile ilgili olarak ve vergi matrahlarında denetim sonrasında olumlu farkları azaltabilme etkisiyle kayıtlı ekonomiye geçişte katkı sağlayabilecektir⁴⁰.

³⁹ Cagan’ın Basit Parasal Oran ile kayıt dışılık tahmininde piyasadaki nakit para miktarını esas alarak bazı varsayımlarla GSMH’nın kayıt dışılığı tespit edilmeye çalışılmaktadır. Buna göre, piyasadaki toplam nakit miktarının toplam vadesiz mevduata oranı kayıtdışı ekonomideki değişimden etkilenmektedir. Oranın büyümesi kayıt dışı ekonominin büyüdüğünü göstermektedir. Model oranının payındaki değeri azaltacağından, kayıt dışılık görece azalacaktır. Bknz. ILGIN, Y., Kayıtdışı Ekonomiye Tahmin Yöntemleri ve Türkiye’de Durum, Planlama Dergisi, DPT, DPT’nin Kuruluşunun 42. Yılı Özel Sayısı, s.145 – 156, <http://ekutup.dpt.gov.tr/planlama/42nciyil/ilginy/kayitdis.pdf> ; Erişim Tarihi: 13.12.2005.

⁴⁰ Bknz. ILGIN, Y., a. g. e.

Tespit 22

POS işlemi 1 ila 5 saniye arasında sürmektedir. Oysa, internet bankacılığı ekranları arasında işlem onayları şifre girişleri internet bağlantı hızına göre değişmekte ve POS işleminden daha uzun sürebilmektedir.

Ayrıca işlem maliyeti açısından da POS internet üzerinden gerçekleştirilen hizmet maliyetlerine⁴¹ en yakın maliyeti oluşturmakla ilgili olarak da avantajlıdır. Ayrıca, işlemi gerçekleştirecek KOBİ bakımından internet kullanımının gerektirdiği donanım ve yazılımın sabit maliyeti düşünüldüğünde POS ağı KOBİ için avantajlıdır. Bu bakımından model için POS ağının tercih edilmesi anlamlıdır.

Tablo 17 – Bankacılık İşlem Maliyetleri

İşlem Türü	İşlem Maliyeti (ABD \$)
Şube	1,00
Telefon	0,50
ATM	0,30
POS*	0,03 – 0,02
İnternet	0,02

Kaynak : World Bank 2000

⁴¹ Daha fazla bilgi için Bknz. CLAESSENS S., T. GLAESSNER and D. KLINGEBIEL, Electronic Finance : Reshaping The Financial Landscape Around The World, Financial Sector Discussion Paper, No: 4, p, 7 – 21, World Bank, 2000.

*Veriler kullanılarak hesaplanan (telefon bankacılığının ya da sesli yanıt merkezlerinin gerektirdiği değişken maliyetlerden daha ucuz olacağı varsayımıyla), POS birim işlem maliyeti 0,01 YTL ila 0,04 YTL arasında değişmektedir. Veriler Türk Telekom Tarifelerinden alınmıştır. Bknz. www. telekom.gov.tr

Tespit 23

Gelişmekte olan ülkelerde internet kullanımının ve dolayısıyla da internet bankacılığı kullanımının belirleyicisi telekomünikasyon alt yapısıdır.

Bilgisayarlarda işlem gerçekleştirilmesi internet bağlantısının hızı ve kalitesiyle doğrudan ilgili iken POS ağında bağlantısı internette olduğu nispette sorun yaşatmamaktadır.

Tespit 24

Güvenlik sorunu, internet ağının ödeme aracı olarak kullanımını kısa vadede sınırlandırabilir ya da yapılan işlemlerin düşük tutarda olmasını ve / veya tutulmasını riskten kaçınma nedeniyle gerektirebilir.

Ancak, bu düşük tutulan miktarlardaki işlemlerin karşılığı tutarların getirisi ile büyük miktarlardaki güvenlik yatırımlarını internet bankacılığıyla ilgili olarak gerçekleştirmek bankaları zorlayabilir.

Bu nedenle, model için POS ağının tercih edilmiş olması anlamlıdır.

Tespit 25

Gelişmekte olan ülkelerin KOBİ'leri için E – Finanstın yararlanabilmelerine yönelik olarak yapılacak düzenlemeler KOBİ'lerin risk profillerini iyileştirecek ve finans sistemine erişimlerini geliştirecektir. KOBİ'lerin ihtiyaçlarına uygun şekilde tasarlanacak yeni E – Finans araçları KOBİ'lerin performans artışına ve E – Finansın gelişimine de katkıda bulunacaktır⁴².

Bu bakımdan küreselleşme etkileri altında yüksek rekabet koşullarına karşı gelişmekte olan ülkeler için de bir örnek oluşturabilecek model anlamlıdır.

⁴² UNCTD (United Nations Conference on Trade and Development); Improving SME Competitiveness : Access to Finance and E – Finance, UNCTAD Secreteriat Note, Item 4, p. 5, 21 December 2001; www.unctad.org/ecommerce ; Erişim Tarihi 23.12.2004

Tespit 26

Günümüzde ödeme yöntemleri kolaylaştırıcı elektronik araçlar sayesinde : mobil telefonlar ve cep ya da avuç içi bilgisayarlar ile kablosuz uygulama protokolü (wap) yoluyla yapılan ödemeler (m – payments); internet ya da şifreli dijital uydu bağlantılı televizyon setleri ile yapılan ödemeler (t – payments); doldurulabilir cihazlar ya da kızılötesi (infrared) veya bluetooth yaklaştırıldığında ödeme (p – payments); sese duyarlı teknolojilerle yapılan ödemeler (v – payments) ve en çok tercih edilen şekilleri banka – kredi kartları ile yapılan ödemeler dünya çapında yaygınlaşmaktadır⁴³.

Model ile KOBİ'lerin ödeme – tahsil yöntemlerine kazandırılacak araç ile ödeme türlerine yeni bir ekleme yapılabilecek, fonla ödemeler gerçekleşeceğinden adı da f - payments olarak anılabilecektir⁴⁴.

⁴³ Dünya Bankası kaynaklarındaki e – ödeme sınıflandırmaları. Bknz. www.worldbank.org

⁴⁴ Günümüzde birçok banka müşterilerine vadesiz tasarruf hesabı bakiyelerini otomatik olarak fona dönüştüren ve ödemelerin talimatlı olması halinde otomatik olarak fon satarak hesaba çıkan miktarla ödemelerin gerçekleştirildiği hizmetleri çeşitli adlar altında sunmaktadırlar. Ancak, model nakdi fona dönüştürmesi bakımından farklı bir uygulamadır.

Tespit 27

Modelin KOBİ'ler tarafından kullanılması KOBİ'ler arasındaki tahsil ve ödemelerde tercih edilen ve bazı finansal sorunlarının kaynağını oluşturan açık hesap, çek ve senet araçlarının kullanımını daraltacağından, bu araçlarla ilgili olarak yaşanan sorunlarda ciddi azalmalar kaydedilebilecektir.

Tespit 28

Modelin uygulanması ile ilgili olarak geçiş s¼recinde KOBİ'lerin halihazırdaki tahsil edilebilir durumdaki tüm alacakları veya borçları vadeleri ile uyumlu olarak bankalara ciro edilerek fon alacağı veya borcu şeklinde fona d¼n¼řt¼r¼lebilir.

Tespit 29

Modelin ileri uygulamalarıyla kullanılacak fon; alacak veya borç oluşturacak şekilde taksitlere bölünebileceği gibi çeşitli (uzun, orta ve kısa erimli) vadelerde yine çeşitli tahsil veya geri ödeme koşullarında (artan, azalan, sabit ve esnek) daha yaygın biçimde tercih edilebilecek ve finansman ihtiyacına yönelik olarak ta kullanılabilir.

Tespit 30

Model ile oluşturulacak B Likit Fon içeriğini doğrudan veya repo ve / veya ters repo işlemleri arka planında dolaylı olarak oluşturacak Hazine Bonoları veya Devlet Tahvillerine yöneltilecek bir başka iç borçlanma talebi yaratabilecektir. Maliye Politikası ve Para Politikasının istikrar sağlama amaçları arasında atıl fonların makro finansman kaynağına göreceli miktarlarda yeniden sunulmasını kolaylaştırabilecek model makro ekonomik dengelere bilinçli yönetimler altında olumlu katkılar sağlayabilecektir.

Model makro ekonomik düzlemde; iç borçlanma maliyetinin dış borçlanma maliyetinden düşük olduğu dönemlerde doğrudan; diğer koşullarda ve atıl para veya likidite tuzağı bulunan ortamlarda ise dolaylı olarak katkıda bulunabilecektir.

BÖLÜM 5

BÖLÜM 5

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

KOBİ'lerde Fon Yönetimi ve E – Finans adlı çalışmada E – Finansın günümüzdeki en ön plandaki gelişimi olan internet bankacılığının KOBİ'ler tarafından kullanılmama nedenlerini ortadan kaldıracak E – Finans kapsamındaki yeni bir makro model ortaya konularak özellikleri belirtilmiştir. Modelin KOBİ'lerin İnternet bankacılığını kullanmama veya kullanamama nedenleri ile ilgili internet bankacılığı E – Finans çözümünün yetersizliklerini gidererek E – Finans kapsamında bir başka modelin de KOBİ'lerin finansal sorunlarına fon yönetimi ve nakit akışı ile ilgili olarak çözüm olabileceği ispata çalışılmıştır. İspata yönelik tespitler teorik ve veriye dayalı olarak sunulmuştur.

Böylece, E – Finansın KOBİ'lerin finansal sorunlarına çözüm getirebilme potansiyelinin internet bankacılığının yetersiz olduğu konuları giderebilecek yine E – Finans kapsamındaki yeni bir modelle savunulmuştur. Uygulamaya yönelik olarak model ile;

1. bankacılık sektörü için İşletme – KOBİ bankacılığı için **yeni bir hizmet,**
2. kamu maliyesi için kayıt dışılığın önlemesi için **yeni bir araç**
ve
3. KOBİ'leri E – Finans kullanarak finansal sorunlarını çözebilecekleri ve yeterince değerlendiremedikleri fon akışından yararlanabilecekleri **yeni bir yöntem**

sunulmaktadır.

Modelin uygulanması halinde ortaya çıkabilecek aksaklıklar için modele yönelik çeşitli eleştirilerin dikkate alınmaları ve gerekli düzeltme iyileştirmelerin modelin özellikleri üzerinde yapılması gerekebilecektir.

Türkiye'deki Bankacılık Sektörünün yeni bir KOBİ – İşletme Bankacılığı ürünü olarak ele alarak piyasaya sunması ve bankacılık sektörü içindeki artan rekabet koşulları sayesinde özelliklerini geliştirmesi beklenen model önerisi Kamu Maliyesi ve Para politikaları içinde sırasıyla kayıt dışılığı önleyebilecek ve atıl fonlar ile fon akışının nemalandırılabilmesini sağlayacak bir araç ve yöntem olarak kullanılabilir.

Ayrıca, KOBİ'lerin kaynak kullanımında etkinlik ve verimlilik artışı ile birlikte Türkiye'deki KOBİ yatırımlarının küresel koşullar için korunabilmeleri ve sürdürülebilirliği önerilen makro model ile desteklenebilecektir.

Modelin uygulanması ile ilgili olarak yaşanabilecek olası olumsuzluklar ise ; bankaların modeli yeni bir ürün olarak görmemeleri, devlet tarafından teşvik edilmeme, nakit kullanımına yönelik alışkanlıkların sürmesi ve/veya yaratacağı direnç, çek – senet kullanma alışkanlıkları ve/veya yaratacağı direnç, KOBİ yöneticilerinin geleneksel finans uygulamalarını tercih etmeyi sürdürmeleri, muhasebe entegrasyonunda güçlükler veya uygun yazılımların kullanılmasında gecikmeler, olası istismlar, yasal altyapının hazırlanmasının gecikmesi ve modelin yaratacağı olumlu etkilerin entropi içermesi olarak sayılabilir.

Türkiye'deki KOBİ'lere, Bankacılık Sektörüne ve Kamu Maliyesi Otoritesine modelin tanıtılarak yararlarının sunulacağı aşamalar ile başlayan ve uygulanmasına yönelik süreci izleyen yol haritası aşağıda sunulmuştur.

Tablo 18 – TrKOBİ B Likit Fon Modeli Yol Haritası

1. AŞAMA	Modelin Bankalar Birliğine Tanıtılması
2. AŞAMA	Modelin Bankalar Birliği tarafından model ile ilgili bir çalışma grubunun kurulması
3. AŞAMA	Çalışma Grubunun model için gerekli yapısal değişiklikleri içeren çalışmayı model ile ilgilenen bankalara tanıtması
4. AŞAMA	Mevcut banka kartlarının, ticari kredi kartlarının veya yenilenecekler ile yeni kartların ve POS ağının özelliklerinin uyumlulaştırılması
5. AŞAMA	Bankalararası Kart Merkezi, Takasbank ve T.C. Merkez Bankası nezdinde modele yönelik mutabakat işlemlerinin uyumlulaştırılması
6. AŞAMA	Model ile ilgili hukuksal arka planın tamamlanması, kamu maliyesi otoritesinin kayıt dışılığın önlenmesi ile ilgili olarak yaratacağı fayda nedeniyle modelin kullanımını üreteceği özel istisna ve muafiyetlerle teşvik edebileceği düzenlemeleri yaparak duyurması
7. AŞAMA	Bankaların modelin öngördüğü hizmetleri içeren ürünü KOBİ piyasasına sunması
8. AŞAMA	Modelin KOBİ'lerin muhasebe yöntemlerinde kasa işlemlerini farklılaştıracak olması nedeniyle gerekli düzenlemelerin yapılması
9. AŞAMA	Bankaların verdiği diğer hizmetler ile modelin olanaklarının entegrasyonu
10. AŞAMA	KOBİ'lerin fon yönetimi; ödeme – tahsil aracı olarak modeli kullanmaya başlamaları

KAYNAKÇA

1. AKÇA, H. A., Küçük Ve Orta Ölçekli İşletmelerin Finansal Sorunları Ve Alternatif Çözüm Önerileri, T. C. Hazine Müsteşarlığı Hazine Dergisi, Sayı : 14, Ocak – Nisan 2002
2. AKGÜÇ, Ö., Mali Tablolar Analizi, 11. Baskı, Arayış, İstanbul 2005.
3. APAK, S., Türkiye’de ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Ekonomik İstikrar Uygulamaları, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1993.
4. APAK, S., Sermaye Piyasaları ve Borsa, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul 1995.
5. APAK, S., “ 2005 Başlarında Türkiye Ekonomisi ve Bankacılık Sektörü ”, MUFAD Dergisi, Sayı:27, Temmuz 2005.
6. APAK, S., “ 2003 Yılında Bankacılık Sektörü ”, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C:3 No:1, s.167-173, 2004
7. APAK, S., S. UZUNOĞLU, “The Role of Cross-Border Turkish Investments in the Balkans and their Protection in the EU Context”, I.Uluslararası AB Giriş Sürecinde Kobiler:Türkiye ve Benzer Ülke Deneyimleri Sempozyumu, Balıkesir Üniversitesi İ.İ.B.F., Cilt 1, 126-132, Bandırma, 2005.
8. APAK, S., S. UZUNOĞLU ve A. F. AÇIKGÖZ, “AB Çerçevesinde Türk KOBİ Yatırımlarının Korunmaları ve Sürdürülebilirliği”, 2. KOBİ’ler ve Verimlilik Kongresi, İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul, 2005.

9. BAYKAL, N., Bilgisayar Ağları (Veri İletişimi yerel – Geniş Ağlar İnternet Teknolojileri), SAS, Ankara 2001
10. BİLGİN, M. H., KARABULUT, G., ONGAN, H., Finansal Krizlerin İşletmelerin Finansal Yapıları Üzerindeki Etkileri, İTO (İstanbul Ticaret Odası) Yayın No : 2002 – 41, İstanbul, 2002
11. BREALEY, R. A., MYERS, S. C., MARCUS, A. J., İşletme Finansmanının Temelleri, Literatür - McGraw-Hill, 2001, İstanbul, Çeviri : Ünal BOZKURT, Türkan ARIKAN, Hatice DOĞUKAN
12. COŞKUN, A., Vadeli İşlemler Piyasalarında Elektronik Ticaret Ve İMKB Vadeli İşlemler Piyasası, Banka : Mali Ve Ekonomik Yorumlar, Yıl : 39, No: 5, Mayıs 2002, Sayfa : 77 – 91
13. ÇABUK, A., LAZOL, İ., Mali Tablolar Analizi, Vipaş, 2002, Bursa
14. ÇAK, M., Dünyada Ve Türkiye’de Elektronik Ticaret Ve Vergilendirilmesi, İTO (İstanbul Ticaret Odası)Yayın No: 2002 – 6
15. ÇOLAKOĞLU, H. M., KOBİ Rehberi, TOBB (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği) ve KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı) Ortak Yayını, Nisan 2002, Ankara
16. DEMİRBAĞ, E., İş Dünyası İnternet Rehberi, İTO (İstanbul Ticaret Odası) Yayın No : 2001 – 42, İstanbul
17. DURA, C., ATİK, H., Bilgi Toplumu Bilgi Ekonomisi ve Türkiye, Literatür, İstanbul 2002

18. ERCAN, K. M., ve Ü. BAN, Değere Dayalı İşletme Finansı, Finansal Yönetim 11.3 s.17, Gazi Kitabevi, Ocak 2005.
19. ENE, S., Elektronik Ticarete Tüketicinin Korunması Ve Bir Uygulama, Pusula, Eylül 2002, İstanbul
20. ERDOĞDU, C., Elektronik Finans : Ekonomik ve Diğer Faktörler, Bankacılar Dergisi, Sayı : 43, 2002, Sayfa : 82 – 93
21. GÖRMEZ, Y., CAPIE, F., Prospects For Electronic Money : A US – European Comparative Survey, The Central Bank Of Turkey, Research Department, Discussion Papers, March 2003
22. GÜCENME, Ü., Mali Tablolar Analizi, Marmara, 2000, Bursa
23. HADEL, R., ve M. N. HUBER; ATM Bilgisayar Ağlarına Giriş, Çeviri : İ. ERTÜRK, A. T. ÖZCERİT, Beta, İstanbul 2002.
24. HASILOĞLU, S. B., Enformasyon Toplumunda Elektronik Ticaret Ve Stratejileri, Türkmen, 1999
25. İLTER, H. M., Aile Şirketlerinde Kurumsallaşma Ve KOBİ'lerin Yönetim Sorunları, İTO (İstanbul Ticaret Odası) Yayın No : 2001 – 19, İstanbul, 2001
26. İGEME (T.C. BAŞBAKANLIK DIŞ TİCARET MÜSTEŞARLIĞI İHRACATI GELİŞTİRME VE ETÜD MERKEZİ) , Trade Secrets, KOBİ'lerin İhracat El Kitabı, ITC (International Trade Center) ve İGEME Ortak Yayını, Ankara 2000
27. İNCE, M., Elektronik Ticaret : Gelişme Yolundaki Ülkeler İçin İmkanlar Ve Politikalar, İktisadi Sektörler Ve Koordinasyon Genel

Müdürlüğü Hukuki Tedbirler Ve Kurumsal Düzenlemeler Dairesi
Başkanlığı Yayını, Mart 2003

28. İTO (İstanbul Ticaret Odası) Yayını, Ekonomik Rapor, Yayın No :
2003 – 57 , Aralık 2003, İstanbul
29. JAUCH, L. R. and W. F. GLUECK, Business Policy and Strategic
Management, Fifth Edition, McGRAW – HILL INT, Management
Series; Singapore, 1988.
30. KENDİRLİ, S., İhracatın Finansmanında Forfaiting Uygulaması ve
Bankaların Rolü, T. C. Hazine Müsteşarlığı Ekonomik Araştırmalar
Genel Müdürlüğü, Hazine Dergisi, Sayı : 14, Ocak – Nisan 2002
31. KIRÇOVA, İ., İşletmeler Arası Elektronik Ticaret, İTO (İstanbul
Ticaret Odası) Yayını No: 2001 - 32
32. KIRÇOVA, İ., Mobil Ticaret Rehberi, İTO (İstanbul Ticaret Odası)
Yayın No : 2002 - 36, Ekim 2002
33. KOSGEB, www.kosgeb.gov.tr, Ekonomik Ve Stratejik Araştırmalar
Merkezi Müdürlüğü Yayını, KOBİ Ekonomisi (Tarihi Gelişimi),
Aralık 2003, Ankara
34. KOSGEB, www.kosgeb.gov.tr, Ekonomik Ve Stratejik Araştırmalar
Merkezi Müdürlüğü Yayını, KOBİ Ekonomisi (KOBİ'ler Ve
Bankacılık), Ocak 2004, Ankara
35. McCONNELL, C. R., Economics, Ninth Edition, Mc-GRAW –
HILL, USA 1984.

36. MUSGRAVE, A. R. and P. B. MUSGRAVE; Public Finance in Theory and Practice; Fifth Edition, McGRAW – HILL INT, Finance Series; Singapore, 1989.
37. ÖZDİLEK, A. O., İnternet ve Hukuk, Papatya, İstanbul 2002.
38. ÖZMEN, Ş., Ağ Ekonomisinde Yeni Ticaret Yolu, e-ticaret, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları No. 32, E- İşletme I , 2004
39. ÖZTUNA COX, B., Avrupa Birliği Hukukunda Elektronik Ticaret Ve Türkiye'deki Gelişmeler, Pusula, Eylül 2002, İstanbul.
40. PARASIZ, İ., Modern Makro Ekonominin Temelleri, İkinci Baskı, Ezgi, Bursa 2000.
41. PEHLİVAN, O. P.; Kamu Maliyesi, Trabzon, Eser Ofset, 2000.
42. RAO, K. S. R., Fundamentals of Financial Management, Maxwell – MacMillan International Editions, 1989, N.Y.
43. SİVASLIGİL, A.C., Sosyal Bilimciler İçin Araştırma Teknikleri Ve Temel İstatistik Bilgileri, Bilkar, İzmir, Ocak 2003
44. ULUATAM, Ö., Kamu Maliyesi, Altıncı Baskı, Ankara, İmaj, 1999.
45. UZUNOĞLU, S., Para ve Döviz Piyasaları, Literatür, 2003
46. UZUNOĞLU, S., Yeni Finansman Teknikleri, Strata, 1998
47. UZUNOĞLU S., S. APAK ve A. F. AÇIKGÖZ, Avrupa Birliği Müzakere Sürecinde KOBİ'lerin Korunması ve Uyum Stratejileri, İstanbul Ticaret Odası (İTO) Yayınları, 2005 – 36, İstanbul, 2005

48. ÜLGEN, H., MİRZE, S. K., İşletmelerde Stratejik Yönetim,
Literatür 2004

DIĞER KAYNAKLAR

KOBİ Ekonomisi Tarihi Gelişimi, KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme Dairesi Başkanlığı), Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürlüğü Yayını, Ankara 2003

KOBİ Rehberi, TOBB(Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği)-KOSGEB Yayını, Yorum, Nisan 2002, Ankara

EC (European Commission), EC adoption of a new SME definition, http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/sme_definition/index_en.htm, 25.04.2005

CIVAN M., TEKİNKUŞ M., Küçük Ve Orta Boy İşletmelerin Avrupa Birliğine Uyum Süreci ; Gaziantep Örneği, VI. Uluslararası ODTÜ Ekonomi Kongresi, s.3, Ankara 2002

DPT, Türkiye'nin AB Üyeliğinin Olası Etkileri, Ankara 2004, <http://ekutup.dpt.gov.tr>, 19.04.2005

AB ve Türkiye – AB İlişkileri, TOBB (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği) AB Müdürlüğü, Ağustos 2002

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı, Ocak 2004., s.12, <http://www.ekutup.dpt.gov.tr/esnaf/kobi/strateji.pdf>, 18.04.2005

KOBİ'ler için AB Şartı'nın (European Charter for SMEs), 2002, <http://www.europa.eu.int>, 18.04.2005

Avrupa Komisyonu ile Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi arası İletişim Raporu, COM(2002), Bulgaristan ve Romanya için Yol Haritası, Brüksel, 13.11.2002, <http://www.europa.eu.int>, 18.04.2005

EC, 2003 Observatory of European SMEs, SMEs in Europe, 2003/7, s.53, <http://www.europa.eu.int>, 18.04.2005

EC, 2003 Observatory of European SMEs, The Impact of EU Enlargement on European SMEs, 2003/6, <http://www.europa.eu.int>, 18.04.2005

EC, 2003 Observatory of European SMEs, Business Demography in Europe, Enterprise Publications, 2002/5, s. 24, <http://www.europa.eu.int>, 18.04.2005

AB'ye Katılım Müzakereleri Sonucunda Yeni Üyelere Tanınan Geçiş Süreleri, TÜSİAD (Türkiye Sanayici ve İş Adamları Derneği), AB Temsilciliği, Brüksel, Nisan 2004

Hazine Müsteşarlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, KOSGEB, EXIMBANK, HALKBANK; KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı, Ankara, 2003; <http://www.euturkey.org.tr/abportal/uploads/files/KOBI.doc>, Erişim Tarihi : 18.04.2005

EC, Enlargement Negotiations Chapter 16, Small and Medium Sized Enterprises, Aralık 2004, <http://europa.eu.int/comm/enlargement/negotiations/chapters/chap16/index.htm>, Erişim Tarihi : 14.04.2005

LEBLEBİCİ, F., Devlet Yardımları Uygulamasının Maliyeti ve Ekonomik Göstergelerle Mukayesesi, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü; Sanayi Dairesi Başkanlığı, DPT Yayınları No: 2663 , Aralık 2002, Erişim Tarihi : 11.04.2005 <http://ekutup.dpt.gov.tr/ekonomi/politika/leblebif/devletya.pdf>,

İhracatı Teşvik Araçlarının Sektörel Dağılımı Ve Sübvansiyon Miktarları, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Kasım 2001, Ankara, <http://www.dpt.gov.tr> , Erişim Tarihi: 18.04.2005

DİE 2002 GSİS, YILMAZ, F., Türkiye’de Küçük ve Orta Boy İşletmeler (KOBİ’ler), Türkiye İş Bankası, İktisadi Araştırmalar ve Planlama Müdürlüğü, Aralık 2003; Erişim Tarihi: 20.04.2005
http://www.isbank.com.tr/dosya/ekon-tr_kobiler2004.pdf

Türkiye’nin Üyeliğinin Avrupa Birliği’ne Muhtemel Etkileri, s.20, DPT, Kasım 2004, Ankara; <http://ekutup.dpt.gov.tr/ab/uyelik/etki/olasi.pdf>, Erişim Tarihi: 14.04.2005

Türkiye Bankalar Birliği (TBB) Yayını, Türkiye’de Finansal Sektör ve Bankacılık Sistemi, Mart 2005; Erişim Tarihi : 14.03.2005;
<http://www.tbb.org.tr/turkce/yayin/TBBBrosur10032005.pdf>

e-Türkiye Raporu, 2001; Erişim Tarihi : 10.10.2005
<http://bilisimsurasi.org.tr/cg/egitim/kutuphane/eTurkiyeRaporu.pdf>

OECD Information Technology Outlook: 2004 Edition;
Erişim Tarihi : 03.01.2005
<http://www.oecd.org/dataoecd/33/6/33986884.pdf>

UZ R., Risk Yönetimi ve Basel II’nin KOBİ’lere Etkileri, Türkiye Bankalar Birliği (TBB) Basel II Yönlendirme Komitesi Alt Çalışma Grubu, TBB, Eylül 2004

ALLEN, F., J. McANDREWS ve P. STRAHAN, E-Finance: An Introduction, Wharton Financial Institutions Center, Ekim 2001, s:1

KINIK, T., Sermaye Piyasası Kurulu, Aracılık Faaliyetleri Dairesi,
Elektronik Finansın Gelişimi Karşısında Aracı Kuruluşlar, Ekim 2002,
Ankara; s: 1. Erişim Tarihi : 13.03.2005
http://www.spk.gov.tr/yayinlar/arastirmaraporlari/kye/Tevfik_Kinik.pdf

BIS (Bank of International Settlements) www.bis.org

ERDOĞDU, C., Elektronik Finans: Ekonomik ve Diğer Faktörler,
Bankacılar Dergisi, Sayı:43; 2002

CLAESSENS S., T. GLAESSNER and D. KLINGEBIEL, E-Finance in
Emerging Markets: Is Leapfrogging Possible? , Financial Sector Discussion
Paper, No. 7, World Bank, 2001.

Türkiye Bankalar Birliği (TBB) Yayını, Türkiye’de Finansal Sektör ve
Bankacılık Sistemi, Mart 2005; s. 11 ; Erişim Tarihi : 14.03.2005;
<http://www.tbb.org.tr/turkce/yayin/TBBBrosur10032005.pdf>

TCMB Para Politikası, Para Politikası Raporları 2004, 2005.
www.tcmb.gov.tr

TCMB, Ödeme Sistemleri, <http://www.tcmb.gov.tr/yeni/osi/I1Tr.htm>,
Erişim Tarihi: 12.12.2005

ILGIN, Y., Kayıtdışı Ekonomiyi Tahmin Yöntemleri ve Türkiye’de Durum,
Planlama Dergisi, DPT, DPT’nin Kuruluşunun 42. Yılı Özel Sayısı, s.145 –
156, <http://ekutup.dpt.gov.tr/planlama/42nciyil/ilginy/kayitdis.pdf> ; Erişim
Tarihi: 13.12.2005.

CLAESSENS S., T. GLAESSNER and D. KLINGEBIEL, Electronic
Finance : Reshaping The Financial Landscape Around The World, Financial
Sector Discussion Paper, No: 4, p, 7 – 21, World Bank, 2000.

UNCTD (United Nations Conference on Trade and Development);
Improving SME Competitiveness : Access to Finance and E – Finance,
UNCTAD Secreteriat Note, Item 4, p. 5, 21 December 2001;
www.unctad.org/ecommerce ; Erişim Tarihi 23.12.2004

DiğER İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.dpt.gov.tr>

<http://www.ekutup.dpt.gov.tr>

<http://epp.eurostat.cec.eu.int>

<http://www.eu.int>

<http://www.europa.eu.int>

<http://www.europa.eu.int/comm/enlargement>

<http://www.euturkey.org.tr>

<http://www.worldbank.org>

<http://www.ikv.org.tr>

<http://www.kosgeb.gov.tr>

TÜRKİYE'DEKİ FINANS SEKTÖRÜ İNTERNET ADRESLERİ

TC Merkez Bankası	www.tcmb.gov.tr
TC Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı	www.hazine.gov.tr
Sermaye Piyasası Kurumu	www.spk.gov.tr
İstanbul Menkul Kıymetler Borsası	www.imkb.org.tr
Vadeli İşlemler Borsası	www.vob.org.tr
İstanbul Altın Borsası	www.iab.org.tr
Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu	www.bddk.gov.tr
Bankalararası Kart Merkezi	www.bkm.com.tr
Kredi Kayıt Bürosu	www.kkb.org.tr
Türkiye Bankalar Birliği (TBB)⁴⁵	www.tbb.org.tr

⁴⁵ Türkiye'de faaliyet gösteren tüm bankaların internet adreslerine buradan ulaşılabilir.